

LUCEAFĂRUL

CULTURAL-SOCIAL

MUANU

**REVISTĂ PENTRU PROPĂȘIRE CULTURALĂ
ȘI ARMONIE SOCIALĂ**

Director: IOAN N. CIOLAN

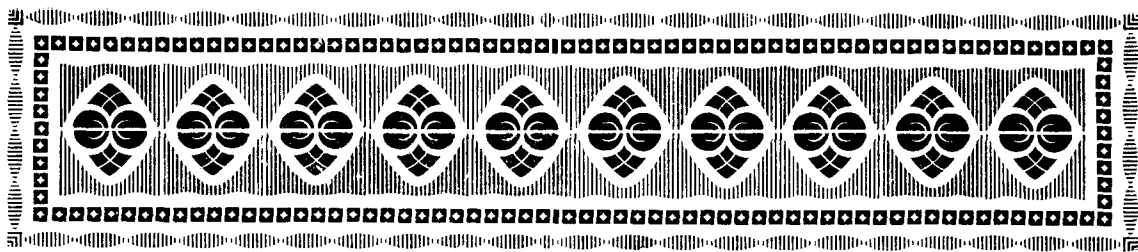
Redactor: PETRU OLARIU

**APARE LUNAR SUB AUSPICIILE ASOCIAȚIEI
INVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL SIBIU**

Anul III • Decembrie 1936 • No. 10

SIBIU, LA 15 DECEMVRIE 1936

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIU, STRADA GH. LAZĂR No. 21

Bustul lui Gheorghe Lazăr împreună cu parcul ridicat, deodată,
în comuna natală, Avrig.

*Învățătorimea sibiiană conștie de puterea încopierii prezentului cu trecutul, stăruie în aceasta tradițională recunoștință, închinând și acest număr al „Luceafărului” unui pregătitor al împlinirii unității naționale: lui **Gheorghe Lazăr**.*

„LUCEAFĂRUL”.

Apostolatul lui Gheorghe Lazăr în Sibiu¹⁾

Sunt oameni ai unor epoce și epoce ale unor oameni. Cei dintâi, cu personalitate mai încoloră și caracter mai flexibil, se potrivește curentului vremii și activitatea lor se topește în marele cuptor al vieții mulțimilor anonime. Cei din urmă, cu personalitate mai distinsă, cu caracter mai inadaptabil, cu spiritul vecinic nemulțumit cu ceea ce are veacul lor, se frământă, zămislesc idei nouă, în slujba cărora își pun toate ostenele vieții lor sbuciumate. Aceștia sunt marii profeți, cari ca niște stâlpi de foc, călăuzesc ursita neamurilor.

Gheorghe Lazăr este unul din acești mari profeți ai neamului românesc.

Dacă orașul nostru, și în special institutul teologic „Andreian” nu s'ar fi bucurat de roadele bogate ale apostolatului lui Gheorghe Lazăr decât în măsura — covârșitor de mare și ea — în care s'a bucurat restul țării românești, cuvântul meu modest n'ar avea rost prea mare la aceasta solemnitate. Omagiul nostru s'ar fi unit în tăcere sfântă cu omagiul de cucernică recunoștință, pe care i-o aduce neamul românesc întreg, marelui său dascăl.

Dar Sibiuul, ca și seminarul teologic, are față de Gheorghe Lazăr îndatoriri speciale și mai mari decât restul țării, pentru că pe pământul acestui oraș de urzire a atâtor fapte mărețe și la această școală și-a început el activitatea sa apostolică, activitate menită să deschidă drumul larg de izbăvire culturală și națională pentru un popor prea năpăstuit de vitregia vremilor de stăpânire străină — ungurească dincoace și fanariotă dincolo de Carpații cari s'au făcut una cu pământul, în clipa socotelii celei mari.

De aceea trec pe scurt în revistă momentele cari au determinat pe Gh. Lazăr să se așeze în orașul nostru, ca dascăl „de Bogoslovie” la seminarul a cărui urzire se plănuia tocmai în vremea, în care sărbătoritul nostru își isprăvia îndelungata și temeinica sa pregătire științifică.

Isprăvind „drepturile” după opt ani de hărnicie la Cluj, unde va fi ajuns poate din îndemnul Baronului Brukenthal, nu însă și cu sprijinul material al acestuia și unde a făcut cea mai strălucită dovadă a „talentului și moralității” sale, iscusitul fiu de țaran din Avrig e trimis cu banii Bisericii, al cărei credincios era, la Viena, sub directa supraveghere a Impăratului, pentru a-și completa studiile de drept și filosofie cu științele teologiei superioare, pe cari i le putea da „prea vestitul Universitas al Beciului”.

Aici cred că e locul să rectificăm o îndoită legendă care s'a acreditat așa de mult — și se accentuează uneori nu fără o vădită tendențiositate — în legătură cu petrecerea lui Gh. Lazăr în străinătate.

Până astăzi nu s'a descoperit încă nici o mărturie istorică, după care dascălul nostru ar fi fost sprijinit bănește de Baronul Brukenthal sau de Impărat, din visteria țării. Sprijinul lui Gheorghe Lazăr a fost de o proveniență mult mai firească și mai onorabilă pentru viitorul profesor la seminarul neunit dela Sibiu. El venea din cassa încuiată cu nouăzeci și nouă de lăcate și chivernisită cu multă grijnicie, a acelei umilite Biserici, tolerată numai, căreia printr'o hotărâre împărătească i se dase perspectiva unei sorți mai bune sub raportul pregătirii slujitorilor ei, și care se îngrijia acum să-și crească oameni pentru viitor. Cu banii, adunați creștărește, din sărăcia și sudoarea Românilor dreptcredincioși din Transilvania se inițiaseră anume un fond „sidoxial”, cum i se zicea, și i se zice încă și astăzi. Din acest fond s'a rupt cu aprobarea Impăratului anual câte o sumă de două-trei sute de floreni, plus, din când în când, câte-o altă sută de floreni cheltueli de călătorie pentru Gheorghe Lazăr, care deci n'a trăit la Viena cinci ani de zile din mila lui Brukenthal sau a Impăratului, ci din jertfa scumpă a propriilor săi frați.

¹⁾ Retipărire din numărul festiv al „Revistei Teologice” (Sibiu, Aug.—Oct. 1923) închinat memoriei marelui dascăl Gheorghe Lazăr, cu prilejul pomenirii unui veac dela moartea lui.

În iarna anului 1809 „teologul” nostru întorcându-se dela Viena fu trimis la Mitropolitul Stratimirovici al Carlovițului, să învețe liturgica și dogmatica religiei sale și să primiască hirotonia, pentru a veni pe urmă la Sibiu. Acesta însă refuză să-l sfințească sub cuvânt că a învățat teologie catolică, râvnește la slujbe înalte, nu este călugăr nici n'a învățat rânduielile bisericești la vr'o mânăstire. Adăogându-se la aceste învinuiri și altele, tot atât de ireale și ridicole, tâlcuite într'un denunț anonim, autentic sau inventat de Mitropolitul străin, candidatul care venise în Ardeal cu atâtea nădejdi într'aripate trebui să se întoarcă din nou la Viena, unde mai rămase un an la carte. La sfârșitul anului 1810 Lazăr își isprăvise paralele și cerea un nou ajutor precum și designarea unui loc, de unde „să-și poată pune în aplicare rodnică științele sale de specialități și alte cunoștințe secundare, însușite în cursul celor nouăsprezece ani de studiu”.

Cererea i se încuviințează, iar Lazăr se întoarce la Sibiu în primăvara anului 1811 pentru a-și lua în primire slujba de „dascăl fără colegi și fără școală chiar; căci la Sibiu nu era un seminar”, cu ascultători, pentru cari să fi fost accesibilă teologia superioară a învățatului nostru dascăl.

„Fiind mare nevoie de preoți ortodocși, cu știință de carte, se cerea dela tinerii, cari doriau să îmbrace antiriul sărăciei și umilinței într'un sat de necărturari, numai câteva cunoștințe de slovenire și încercare la scris, plus cântările de nevoie” (Iorga).

Își poate închipui oricine ce mediu intelectual a găsit Lazăr în „școala de bogoslovie”, în care profesorul întors dela Viena trebuia să predea „cetania curată și fără opinteală sau poftorire sau rupere a cuvintelor, cu sporiu și cu lovirea cuvântului la acțent, scrisoarea desvoltată și slobodă, păzind ortografia, catehizisul cel mic, de rost bine, din tablă în tablă” etc., și să-și muștruluiască ucenicii învățându-i „cum să stea cu trupul drept” înaintea fețelor mari bisericești.

Și cu toate acestea marele apostol a fost în stare să facă din modesta încăpere a unei

săli, închiriate la început, un altar de propoveduire a cuvântului dumnezeiesc și al culturii naționale, pentru că râvna lui nu cunoștea piedeci în lupta pentru idealul, în slujba căruia și-a pus întreaga sa viață.

Patru ani de trudnică apostolie a făcut la Sibiu marele nostru dascăl Gheorghe Lazăr, căutând să domesticească sentimentele atâtor „bușteni întunecați” — cum le zicea în momente de justificată indignare învățăceilor săi — cari nu odată au răsplătit ostenelele profesorului lor, prin bătăi și cuvinte de ocară.

Năcazurile lui Gh. Lazăr dela seminar n'ajungeau însă. Trebuia să se sporească prin șicanele superiorului său, Vlădica Vasile Moga, care nu se putea ridica până la înălțimea planurilor lui și nu era în stare să aprecieze realizările lui Gheorghe Lazăr; din această pricină nici nu se simțea bine în vecinătatea unui subaltern așa de învățat.

Și când cauți — știind că ai puțină să te scapi de cineva — motivele se găsesc totdeauna. Ori dacă nu se găsesc, le creiezi — cum e cazul nostru.

Lazăr era și predicatorul oficial al episcopiei. Și încă un predicator, a cărui elocvență umplea biserica de ascultători dornici să soarbă învățăturile inspirate ale Marelui Apostol.

Cum însă acesta nu se întoarse dela Viena numai cu știință teologică, ci și cu conștiința națională luminată de cei trei arhangheli ai romanității noastre — Șincai, Maior și Micu-Klein — predicatorul nostru a riscat odată să facă din glasul său ce răsună de pe amvonul bisericesc și trâmbița de aur a drepturilor și aspirațiilor noastre naționale.

Conflictul fatal între profesor și vlădică era declarat și cel învins în acest conflict trebuia să fie profesorul.

Păra împotriva acestuia fu stilizată într'un birou și înzestrată cu un număr ca oricare act oficial, alcătuit după cea mai exactă rânduială administrativă; n'a zăbovit nici osânda împărătească în virtutea căreia Lazăr trebuia să plece, ca un element anarhic și „nevrednic pentru sarcina de învățător al clerului tânăr al unei nații care era încă

Sumarul:

Cuvânt de inchinare	„Luceafărul“
Apostolatul lui Gheorghe Lazăr in Sibiu	<i>P. S. Sa Episcop N. Colan</i>
Gheorghe Lazăr și Invățătorimea	<i>Ionel Neamtzu</i>
Invățătorii aduc prinos de recunoștință marelui dascăl „Gheorghe Lazăr“ dela Avrig	<i>Ion Dragomir</i>
Imnul lui Gheorghe Lazăr	<i>V. P. Păun</i>
Inchinare lui Gheorghe Lazăr	<i>Nic. Nicoară-Dobâr- ceanu</i>
Cea dintâi scrisoare a lui Gh. Lazăr	* * *
Donatorii cari au contribuit la ridicarea bustului lui Gheorghe Lazăr in comuna Avrig	* * *
Inchinarea noastră Marelui Dac inainte mergător Gheorghe Lazăr	<i>Nic. Nicoară-Dobâr- ceanu</i>

Invățăământ — Educație.

Individualitate și individualizare	<i>Dr. Nic. Balca</i>
--	-----------------------

Literatură.

Din vremuri uitate	<i>Petrea Dascălul</i>
------------------------------	------------------------

Oameni și fapte.

Impresii din excursia prin Moldova, Basarabia, Bu- covina și Maramureș	<i>Ion Albescu</i>
---	--------------------

așa de înapoiată în cultură", în sfârșit ca un „om cu totul stricat“ (ganz ausgeartet), cum îl califica osânda Curții. Și a plecat. Dar nu în vr'o „Sfânta Eleuă“, ca un Napoleon învins, ci ca un al doilea Pavel, care din umilirea aparentă se ridică la nouă și glorioasă izbândă. A trecut munții despărțitori de frați și descălcicând la București ca un al doilea Negru Vodă, cu luminile înțelepciunii sale și cu avântul său pe care nici o lovitură a sortii n'a fost în stare să-l micșoreze, a tras brazdă proaspătă în ogorul întelenit al culturii naționale.

*

Acesta este apostolatul desfășurat de marele nostru dascăl la Sibiu. Din el se des-

prinde cu o strălucire uimitoare figura măreață a unui adevărat mucenic, care și-a pus întreaga sa viață în slujba bisericii și a neamului. E cel mai strălucit moment de *recunoștință*, din partea unui fiu crescut cu jertfa cea mai curată a sărăciei fraților săi.

Dacă tineretul nostru n'ar învăța din apostolatul lui Gheorghe Lazăr decât această virtute creștinească — și ar putea avea conștiința liniștită, că a cinstit amintirea marelui dascăl al neamului cu vrednicia care se cuvine celui care a fost cu adevărat „preot deșteptării noastre — semnelor vremii profet“.

Nicolae Colan
Episcopul Clujului

Gheorghe Lazăr și învățătorimea

La Avrig, în comuna atâtor românești manifestări, a avut loc mărețele serbări ale desvelirii bustului lui Gheorghe Lazăr. Festivitatea s'a născut din frumoasa și laudabila inițiativă a dlui Ioan Dragomir, care împreună cu învățătorimea Județului Sibiu, în colaborare cu despărțămintele locale ale „Astreii“ în fruntea căreia stă dl Dr. Oliver Vraciu, a prilejuit un moment de reculegere în memoria aceluia, care reprezintă sufletul și simbolul dascălimii române.

Cunoaște fiecare trecutul aceluia luptător ardelean, care cu desagii plini de cărți, conform tradiției ardelenice, a plecat peste munți, pentru a învăța carte pe fiii de boeri ai „Valahiei“. Povestirea acestui erou al culturii românești, este duioasă, plină de peripecții și am putea spune legendară; numai aparițiile legendare par a-și fi luat o sarcină atât de mare, care echivalează în oarecare măsură cu gestul lui Prometeu, care a transportat focul din cer pe pământ, pentru a salva omenirea. Cultura românească, inundată de influențe străine, n'a primit pe acest desrobitor cum se cuvine, lăsându-l să depună eforturi suprapământeste cu o tenacitate într'adevăr ardăleană până la atingerea rezultatului deplin. Recunoașterea a venit

ulterior, ca orice răsplată a muncii; posteritatea și nu contemporanii i-au făcut dreptate. Într'adevăr posteritatea, din unghiul ei de vedere mai larg, cu un câmp deschis înaintea ochilor și cu o viziune mai complexă a trecutului istoric, a știut să aprecieze munca dascălului ardelean ale cărui rezultate și foloase le culegem astăzi.

Cultul oamenilor mari în istorie a fost totdeauna cel mai bun mijloc de a întreține în individ flacăra nestinsă a admirației pentru înfăptuiri. Datorită acestui cult, sufletul nostru intră în comuniune directă cu marii realizatori; aceia cari au modificat intrucâtva acest univers, punând în loc contribuția aleasă a creierului și a inimii lor.

Noi românii încă ne avem oamenii noștri de seamă, cărora trebuie să le administrăm cultul tainic al eroilor. Valorile noastre trebuie prețuite, și această prețuire se face printr'un adevărat cult, ce trebuie să-l avem față de oamenii mari ai neamului.

Sunt mulți acești oameni a căror viață a fost o permanentă lumină pentru istoria noastră națională. Dintre aceștia foarte puțini au avut însă darul de propovăduire a adevărului cum l'a avut Gheorghe Lazăr. Energia lui de muncă, care totuși nu depășește nici

când modestia sa, a fost uimitoare. Originar dintr'un sat ardelenesc, în care pilda vie a copilăriei sale a fost munca, respectul tradițiilor și al obiceiurilor, el a adus cu sine aceste calități, pe cari le-a știut infiltra în sufletul discipolilor săi. Școala ce a făcut-o înainte de a fi una pedagogă, a fost o școală normală.

Învățătorimea, din sânul căreia a eșit acest reprezentant, poate fi mândră de omul pe care l'a produs, care este un premergător și un ales al ei. Această tagmă, care n'a avut parte de prea multe atenții din partea guvernelor, este cea mai idealistă pătură a țării românești. Ea știe ce înseamnă să crești o generație, să-i pui înainte un dreptar

etic, care să-i fie călăuză permanentă în calea vieții.

În omul Gheorghe Lazăr, vedem întreaga învățătorime română, care s'a succedat ca un lanț, începând cu propovăduitorul adevărului în țările valahe, care deține prima verigă, până astăzi când ea are de luptat poate cu aceleași greutăți, căci oamenii de astăzi sunt tot atât de străini de cultură ca și atunci.

Aducem elogii acestei învățătorimi care în frunte cu simbolul ei de totdeauna, Gheorghe Lazăr și alții, au știut să înfrunte urgia vremurilor, spre binele neamului, al țării și al generației pe care au crescut-o și educat-o, dându-i provizia necesară pentru drumul greu al vieții.

Ionel Neamtzu.

Învățătorii aduc prinos de recunoștință marelui dascăl „Gheorghe Lazăr”, dela Avrig

În multe rânduri am stat de vorbă cu decedatul inv. director Mihail Ogoreanu, din Racovița, fost revizor școlar al jud. Trei-scaune și în urmă director școlar la Cluj, care mi-a destăinuit gândul care-l preocupa de a ridica la Avrig un bust de vrednică amintire marelui dascăl *Gheorghe Lazăr*. Eu mi-am însușit cu mult suflet părerea decedatului coleg Ogoreanu, promițându-i că-i voi sta în ajutor, deoarece și la aceia dată de August 1925, mă găseam în administrația școlară și de control din județul Sibiu. Împreună cu decedatul inv. dir. Iosif Stoica, din Sebeșul de jos, am încredințat pe colegul Ogoreanu, că în cadrul cercului cultural „Gh. Lazăr”, compus pe atunci din comunele Avrig, Racovița și Bradu și pe care el îl conducea, să se apuce de lucru.

Decedatul coleg Ogoreanu, având o voință tare de realizări s'a pus pe lucru, lansând *Apelul* pentru adunarea fondurilor ridicării bustului, la 10 August 1925. Din subscripții benevole s'a adunat frumoasa sumă de Lei 214.000, care a fost depusă la *Banca Isvorul*, din Sebeșul de jos, unde decedatul coleg Iosif Stoica era cassier-contabil. Urmează

tragedia: Colegul Iosif Stoica se sinucide în noaptea de 31 Ianuarie 1930 și banca „Isvorul” dă faliment. Colegul Mihail Ogoreanu se sinucide și el la Cluj, în ziua de 27 Iunie 1934.

Chestia ridicării bustului lui *Gh. Lazăr*, a trecut asupra mea. Ca președinte ales de deponenții băncii „Isvorul” din Sebeșul de jos, am căutat cu orice preț să ne salvăm fondul bustului. Acționarii și deponenții băncii în urma insistențelor mele au căzut de acord ca să ni se dea jumătate din suma depusă dacă lucrările ridicării bustului ajung la jumătate. A urmat concordatul unde Tribunalul avea cuvântul. Intrucât la banca „Isvorul”, debitele întreceau cu mult creditele, majoritatea absolută a creditorilor au ajuns în situația de a-și pierde complet sumele depuse, iar libelul de depunere pentru ridicarea bustului lui Gh. Lazăr, mi-a fost încredințat mie, pentru a face o tranzacție cu un debitor al băncii „Isvorul”. Din suma depusă am putut să realizăm suma de Lei 33.000, așa, că nu ne-am dat înfrânți ci ne-am decis a lua lucrul dela capăt.

În ziua de 15 Noemvrie 1935, ora 4 după masă, am convocat în biroul Revizoratului

școlar, pe ceice îi credeam că punând umerii vom duce la bun sfârșit opera începută acum 10 ani. După ce am făcut o largă expunere asupra stării de fapt în legătură cu ridicarea bustului, s'a procedat la reorganizarea comitetului, care s'a ales după cum urmează:

Biroul:

1. Ioan Dragomir, revizor școlar, președinte.
2. Gheorghe Mareș, subrevizor școlar, secretar.
3. Petre Olariu, institutor, casier.

Membri în comitet.

4. Silviu Țeposu, inspector general școlar, președintele Desp. „Astra”, Sibiu.
 5. Ioan Popa, profesor liceul Gh. Lazăr, Sibiu, președintele Asociației profesorilor secundari din jud. Sibiu.
 6. Ioan N. Ciolan, institutor, deputat, președintele Asociației inv. din județul Sibiu.
 7. Gh. Nicolescu, directorul liceului Gh. Lazăr, din Sibiu.
 8. Mihail Stoicescu, directorul liceului Lazăr, din București.
 9. Dr. Oliver Vraciu, medic de circ. și președintele Desp. de plasă al „Astrei”, Avrig.
 10. Vasile Chialda, notarul comunei Avrig.
 11. Căpitan Ioan Berghia, Sibiu.
 12. Traian Maxim, preot, ort.-rom. Avrig.
 13. Mihail Ranga, director școlar Avrig.
 14. D-na Maria Răduțiu, văduvă de prim-pretor, delegata reuniunii femeilor ort.-rom. Avrig.
 15. Ioan Spârlea, comerciant, delegatul reuniunii meseriașilor din com. Avrig.
 16. Ioan Vlad, primarul comunei Avrig.
- Subscrisul am rugat pe membrii comitetului să-mi dea cel mai larg concurs, pentru a ne duce la bun sfârșit opera începută.
- Comitetul a lansat următorul:

Apel:

Pentru mărirea fondurilor ridicării unui bust marelui redeșteptător al ideii naționale Gheorghe Lazăr, în comuna Avrig, județul Sibiu.

Marele redeșteptător al ideii și conștiinței naționale Gheorghe Lazăr, care s'a născut și își doarme somnul de veci în comuna Avrig, nu s'a învrednicit de a avea în comuna sa natală un bust, pe care privindu-l, să trezească în noi sentimente de abnegație și curaj în lupta grea a vieții.

Cercul cultural al învățătorilor „Gheorghe Lazăr”, din Avrig, în înțelegere cu Revizorul școlar al județului Sibiu, precum și cu alți oameni de bine în dorința de a nemuri figura scriitorului și marelui dascăl și român Gheorghe Lazăr, a luat inițiativa ridicării unui bust vrednic de amintirea aceleia, care și-a dat viața pentru neamul său.

Bustul se va ridica în comuna Avrig.

Pentru mărirea fondurilor apelăm la toți bunii Români și oameni de bine, ca să-și dea obolul, contribuind fiecare cu o pietricică la ridicarea bustului. Contribuțiile se vor trimite la Revizorul școlar al județului Sibiu, unde își are sediul comitetul de acțiune.

Sibiu, la 1 Ianuarie 1936.

Comitetul.

Comitetul a ținut mai multe ședințe, în cari biroul, a făcut dări de seamă asupra lucrărilor. A încredințat executarea bustului talentatului profesor-sculptor C. Medrea din București, împrejmuirea terasamentului și facerea soclului s'a dat în lucrare harnicului pietrar român din Sibiu I. Chidu, iar grilajul s'a dat lui Tischer Hugo, din Sibiu.

Locul unde este așezat bustul are o suprafață de 225 m.², aranjat cu un parc lucrat în mod gratuit de grădinarul dela sanatorul Bruckenthal, din Avrig. Terasamentul jur împrejur este lucrat cu beton armat, iar zidul rustic din afară, este din marmoră dela Ruschița din Bănat. Soclul are înălțimea de 3.50 m. și este făcut din piatră de trachit de Deva. Bustul are înălțimea de 1.50 m. Intreaga lucrare a costat peste 330.000 Lei. Bustul cu lucrarea parcului, se poate vedea în fruntea revistei.

Apelul lansat de comitet, a aflat inime calde, cari și-au făcut datoria cum au crezut mai bine. *Numele donatorilor marinimoși se publică la finea revistei.*

Bunul D-zeu ne-a ajutat, ca în ziua de 18 Octomvrie 1936, (aproape la un an dela formarea comitetului), zi cu mult soare și căldură, să putem sărbători desvelirea bustului marelui dascăl și redeșteptător al ideii naționale „Gh. Lazăr”, în comuna Avrig. (Serbările desvelirii bustului se pot citi pe larg în corpul revistei).

Hotărârea conferinței naționale ținută la Sibiu, în anul 1865, sub prezidiul înțelepților metropoliți Șaguna și Șuluțiu, exprimată prin voința Națiunii a fost să se ridice un monument lui Gh. Lazăr, în comuna sa natală Avrig. Intrucât această voință exprimată de poporul românesc din Ardeal în anul 1865, n'a putut fi înlăptuită, învățătorii județului Sibiu, în frunte cu un comitet de acțiune au dus la bun sfârșit acest desiderat.

Conștiința ni se descarcă, că am știut să ne ducem până la capăt angajamentul luat în legătură cu frumoasa lucrare, care de astăzi înainte stă ca mărturie la marginea șoselei internaționale din piața „Gh. Lazăr”, din comuna Avrig și de unde toată suflarea românească poate să se adape cu apa cea vie a adevăratului *Apostol* al neamului, să fie altarul Națiunii noastre, la care să se închine și dela care toată suflarea dornică de avântul țării Românești, să implore darul Duhului lui Gh. Lazăr, pentru trezirea sentimentului de unitate sufletească și națională de care atâta nevoie avem astăzi.

*

Cu ocazia serbărilor desvelirii bustului lui Gh. Lazăr, s'a expedit M. S. Regelui Carol II, următoarea telegramă :

M. S. REGELUI CAROL al II.

Sinaia.

Populația românească din Avrig, din comunele județului Sibiu, cu învățători, profesori din diferite părți ale țării, cu cler și reprezentanți ai armatei, sărbătorind prin ridicarea unui monument în Avrig, figura luminoasă a marelui dascăl al neamului Gh. Lazăr, își îndreaptă gândurile către M. V., exprimând cele mai profunde sentimente de supunere și iubire pentru neam, țară și tron.

Președintele Comitetului
de inițiativă :

I. Dragomir.

S'a primit următorul răspuns :

Casa M. S. Regelui.

Dlui I. Dragomir,

*Președ. Comitetului de ridicare a
bustului marelui Gh. Lazăr.*

Avrig.

MAJESTATEA SA REGELE, mă însărcinează a Vă transmite Inalte Mulțumiri pentru bunele sentimente exprimate de Dvs., în numele populației și autorităților din jud. Sibiu, cu ocaziunea desvelirii bustului marelui dascăl Gheorghe Lazăr.

(L. S.) *Mareșalul Curții Regale.*

General Adjutant:
ss. *Indescifrabil.*

Dlui Ministru al Educației Naționale Dr. C. Angelescu, i s'a expedit următoarea telegramă :

*D-lui Ministru al Educației Naționale
Dr. C. Angelescu*

București.

Învățătorimea și profesorii din jud. Sibiu, alătura cu reprezentanții Asociațiilor de învățători și profesori din țară, înconjurată de populația satelor din județ, pentru preamărirea dascălului redeșteptării naționale Gh. Lazăr, cu prilejul ridicării în Avrig a mărețului său bust, exprimă marelui Ministru al Culturii Naționale, Dr. C. Angelescu, sentimente de omagiu și ani de sănătate spre a desăvârși opera culturală la care lucrează cu atâta suflet.

S'a primit următorul răspuns :

Telegramă.

Nr. 2484.

Dlui Revizor școlar Dragomir

*președ. com. ridicării bustului lui
Gheorghe Lazăr*

București.

Sibiu.

Vă mulțumesc cu toată căldura Dvs. dascălilor participanți precum și tuturor celor în numele cărora mi-ați telegrafiat cu ocazia ridicării bustului lui Gh. Lazăr la Avrig. Fericit că pot vedea în gestul dvs. de preamărirea celui ce reprezintă simbolul redeștep-

tării noastre naționale, recunoștința posterității pioase față de glorioșii înaintași, ce cu tot sufletul lor s'au străduit pentru neam și țară. Ministru Instrucțiunii Dr. C. Angelescu.

Academia Română a trimis adresa de cuprinsul următor:

Academia Română. București.
Nr. 2438.

Domnule revizor școlar,

Academia Română a luat cunoștință cu deosebită bucurie din scrisoarea D-Voastră că Cercul cultural al învățătorilor „Gh. Lazăr”, din Avrig, ajutat de toată învățătorimea din județul Sibiu și de alți oameni de bine, a ridicat un bust în Avrig marelui patriot și întemeietor al învățământului superior românesc în Muntenia dela începutul secolului trecut, Gh. Lazăr.

Instituțiunea noastră, fiind împiedecată să ia parte prin delegați speciali la solemnitatea desvelirii bustului, adresează în aceasta împrejurare vii felicitări învățătorimii județului Sibiu, pentru inițiativa, care-i face cinste, de a pomeni memoria marelui dascăl și se asociază din toată inima la această nouă manifestare de recunoștință a națiunii față de marile merite culturale și naționale ale lui Gheorghe Lazăr.

Primiți, Vă rugăm Domnule Revizor Școlar, expresiunea distincției noastre considerațiuni.

Președinte : Secretar General :
ss. Al. Lapedatu. ss. Indescifrabil.

Domniei Sale

Dlul Revizor școlar al județului

Sibiu.

Dl Ministru al României dela Sofia, Vasile Stoica, care este fiu al Avrigului, a dat următoarea telegramă:

Telegramă.

*Comitetul pentru statuia Lazăr Avrig
jud. Sibiu.*

Roumania.

Sofia.

Imprejurările nu-mi permit părăsirea capitalei Bulgare. Sunt cu sufletul alături de D-Voastră la înălțatoarea sărbătoare de astăzi.

ss. Ministru Vasile Stoica.

Dl profesor I. Mateiu, din Cluj, a expediat următoarea:

Telegramă.

*Ioan Dragomir,
revizor școlar Sibiu.*

Cluj. I—2798—27—17—15/40.

Reținut de boală, mă închin în fața bron- zului sfințit al nemuritorului profet, felicitând nobilii inițiatori pentru marea izbândă românească.

profesor ss. *Ion Mateiu.*

Dela dl Profesor universitar Dr. Aleman din Cluj, s'a primit următoarea:

Telegramă.

Comitetul Bustului Gheorghe Lazăr

Avrig.

Cluj. I. 2856 p. 49.17/X. ora 19.20.

Împiedecat de a participa la înălțatoarea sărbătoare a școlii și poporului Românesc, care are loc la Avrig, ca fiu al locurilor scumpe țin să aduc pe această cale felicitările și admirația noastră comitetului de inițiativă pentru marea operă națională.

ss. *Dr. Aleman,*
Profesor Universitar.

Dl Dr. Vasile Bologa, director pensionat al liceului „Domnița Ileana” din Sibiu, ne-a trimis următoarea adresă:

Domnule Revizor,

Primiți, Vă rog adânc simțită mulțumită, pentru onorifica invitație la serbarea desvelirii bustului marelui dascăl român *Gheorghe Lazăr*, în Avrig, la 18 Octomvrie 1936.

Vă felicit din inimă pentru preavrednica D-Voastră faptă în memoria neuitatului dascăl

Gheorghe Lazăr, regret însă foarte mult, că nu pot lua parte în persoană la aceasta frumoasă serbare, fiind silit să plec în aceeași zi la Geoagiul de sus, comuna mea natală, tot pentru nevoi dascălești.

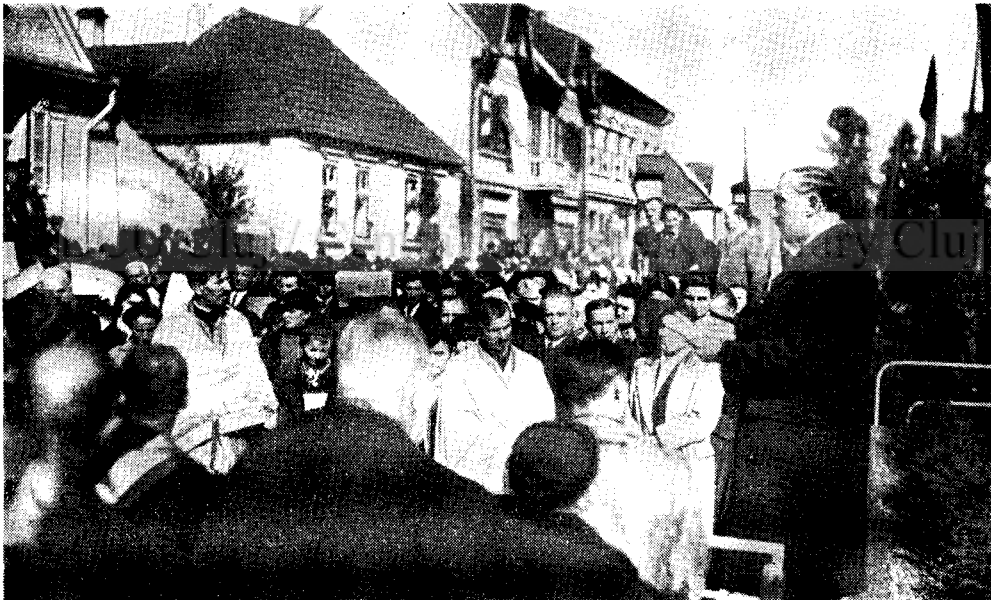
Aduc din parte-mi călduroase urări urmașilor lui Gheorghe Lazăr, cu izbândă continuă în munca lor sfântă pentru binele neamului.

Marelui dascăl Gheorghe Lazăr: prinos de recunoștință cu pios omagiu de veșnică pomenire.

Sibiu, la 15 Octomvrie 1936.

Al D-Voastră devotat.
ss. *Dr. Vasile Bologna*
dir. de liceu pens.

mele să îndreaptă față de dl Silviu Țeposu, inspector general școlar și președintele Desp. jud. Sibiu al „Astrei” dela care și prin care am primit sfaturi și indemnuri, precum și concurs material. Multe consfătuiri și lucrări împreună, am avut cu dl Gh. Nicolescu, directorul liceului „Gh. Lazăr”, din Sibiu și membru în comitetul de acțiune și care de asemenea ne-a dat cel mai larg concurs moral și material. Cu toate că dl director Gh. Nicolescu într'un anumit moment a avut tot dreptul să fie nemulțumit, îl rog din acest loc, ca această nemulțumire, să nu se refrângă asupra mea, deoarece a fost dictată de împrejurări, eu căutând a-i aduce sincerele mele mulțumiri de toată contribuția

Dl Revizor școlar Ion Dragomir, inițiatorul și muncitorul întru realizarea acestui măreț plan, ținându-și vorbirea la desvelire.

S'au mai primit alte telegrame și adrese și dela alte instituții și domni, spațiul însă nu ne permite a le publica pe toate.

Terminând și predând lucrarea Comunei Avrig, țin să-mi aduc cu recunoștință aminte de cei doi colegi Ogoreanu și Stoica, cari trecuți la cele veșnice, pot să ne privească mulțumiți, că noi le-am împlinit visul lor. Aduc cele mai vii mulțumiri tuturor membrilor din Comitet, cari totdeauna mi-au dat cel mai larg concurs. În special mulțumirile

dată în legătură cu opera înfăptuită, precum și cu reușita serbărilor.

Un neprețuit concurs moral, dar mai cu seamă material mi l-a oferit dl profesor Dr. I. Mateiu din Cluj, față de care totdeauna voi păstra o deosebită stimă și considerațiune.

Mulțumirile noastre se îndreaptă față de Prefectura jud. Sibiu, Primăria Municipiului Sibiu, Astra culturală, Universitățile din București, Iași și Cluj; Universitatea săsească

și toți ceilalți cari ne-au oferit concursul material.

Învățătorii colegi din Sibiu, spre cinstea lor au fost la înălțime, dând fără nici un murmur cel mai larg concurs material, fiind veseli și mândri, că au putut să se bucure de frumoasa zi de 18 Octomvrie 1936, când s'a prăznuit desvelirea bustului marelui dascăl la Avrig. Societatea corală a învățătorilor din orașul și județul Sibiu cu neobositul ei diriginte I. Tănase, n'a cruțat timp, bani și oboseală, pentru a veni la Sibiu, la probele de cor și a se deplasa la serbările dela Avrig, unde a dat răspunsurile la serviciul divin și au executat ireproșabil cântece naționale. Tuturora le exprimăm cele mai adânci mulțumiri, rugându-i pe toți, ca în toate acțiunile să fie solidari „iubindu-se unul pre altul, ca într'un gând să mărturisim”. Să căutăm a ține la așezămintele noastre Asociația învățătorilor, Societatea corală a învățătorilor și toate câte sunt ale noastre.

Fac un călduros apel față de toți colegii și anume: să ținem cu toată tăria la societatea culturală „Astra”, dându-i tot sprijinul nelimitat, deoarece ea nu urmărește și nu a urmărit alte scopuri, decât răspândirea învățaturii de carte printre toți Români fără deosebire de confesiune și a ținut vecinic lumina candelii aprinsă, pregătindu-ne pentru marea zi a înfăptuirii idealului național. Ce urmărește altceva „Astra”, decât ridicarea culturală a neamului nostru, deci să ajutăm cu toate sacrificiile această societate culturală a noastră „Astra” și lucrând din răspu-

teri la îndepărtarea intrigelor ce se țin în jurul acestei societăți.

Ajutând „Astra”, vom ridica poporul nostru și vom alunga dușmanul dela granița de vest a țării.

Nu pot trece cu vederea stăruințele mari depuse în legătură cu frumoasele serbări ale desvelirii bustului lui Gh. Lazăr, de dl Dr. Oliver Vraciu, medic de circ. și președintele Desp. de plasă al „Astrei”, din Avrig, care cu întreg comitetul de organizare din comuna Avrig, au făcut totul pentru ca serbările dela Avrig să reușească așa cum au reușit. Exprimăm dlui Dr. Oliver Vraciu, profundele noastre mulțumiri, rugându-l să lucreze și pe mai departe la propășirea culturală a neamului nostru.

Inchei cu cuvintele atât de simbolice ale I. P. S. Metropolitului Nicolae, la serbările desvelirii bustului lui Gh. Lazăr, în ziua de 18 Octomvrie a. c.

„Dascălii noștri de azi — ai neamului nostru desrobot — au făcut să se ridice acest chip de bronz al marelui dascăl de odinioară, care a fost Gheorghe Lazăr.

Nu le-am putea da alt sfat, decât acela de a urma pe Gheorghe Lazăr, având și ei cele două credințe: în cultură și puterea de desvoltare a neamului românesc. În acest sens vom învinge și vom clădi cu glorie viitorul neamului. „Așa să ne ajute Dumnezeu”.

I. Dragomir,

revizor școlar al jud. Sibiu și președintele comitetului pentru ridicarea bustului lui Gheorghe Lazăr.

Imnul lui Gheorghe Lazăr*)

Poezie de V. D. Păun. — Muzică de I. Costescu.

*Din raiul nemuririi tale,
Martir al dreptului cuvânt
În vremi de 'ntunecimi și jale
Apostol plin de duhul sfânt,
O, Lazăr, umbră fericită,
Revarsă pacea nesfârșită.*

*La glasul tău cu vraje lină
Treceși o țară cu noroc*

*Și cu-o scânteie de lumină
Suflași în neamul nostru foc.
Mărire de trei ori mărire
Lui Lazăr, sol de mântuire!*

*În templul minții tale falnic
Răsună astăzi fala ta
Și sborul fârstelor năvalnic
Cu noi deapururi va cânta:
Mărire de trei ori mărire
Lui Lazăr, sol de mântuire!*

*) Acest imn se cântă de elevii „Liceului Gheorghe Lazăr” din București, la toate solemnitățile școlare.

Inchinare lui Gheorghe Lazăr...

...la desvelirea bustului său
în satul de naștere Avrig.

In casa săracă de Dac — plină de dar și
[noroc —
Ai răsărit cu chip de Arhanghel și ochii
[de foc...
Din satul spre care Negoitul fruntea și-o
[nclină
Te-ai înălțat neumbritule soare să 'mprăști
[lumină;
Din prispe de case sărace cu miros de
[sfânt busuioc
Te însoțeau cu privirea țărani urându-ți:
[„Drum bun și noroc“.
Un glas de peste munți; un strigăt dela frați
Ți-a dat puteri de Arhanghel să salți peste
[Carpați;

Oficierea Parastasului de către I. P. S. S. Metropolitul Nicolae al Ardealului la mormântul
lui Gh. Lazăr cu ocazia desvelirii bustului.

Din vuetul Oltului — pribeag — ca și tine
Înțesu-ne-ai lungul alean și dorul de bine;
In clocotul surd al Oltului pântec
Aflata-i prea bine, durerea și jalnicul cântec...
Pe atunci, când țărani se 'nchinau la icoane
S'alunge ale vremurilor negre prigoane;
Când Tudor Tribunalul strângea 'n pumnuri
[prăseaua
Să dea buzna 'n greci și să curme beleaua —
Tu, Carpații-i vede-ai: un pârliaz de ogradă
Iar calea spre satul lui Bucur: un lanț de livadă!
Tovarăș luata-i: toiagul; merinde: Slova
[curată —
Și, ca un Voivod, descălicata-i în Țara furată!
Ca să aprinzi acolo făclia — apostoliei
Și să 'ncălzești deviza: **Intregirea**
[României!
Catedra ta de dascăl, ai schimbat-o făr'
[să vrei —
Intr'un amvon temut de răii grecotei;
Din pravila străbună tu predica-i cu foc
Și predica-ți avea ecouri de Proroc!
...Ca dreaptă răsplătire pentru osteneala ta
Ce oare bun mai mare am fi putut a-ți da,
Decât să-ți înălțăm un monument de piatră
Aici în satul tău — neprihănită vatră;
Ca el să ne rămână Troiță de 'nchinare
In sfântul tău Avrig..., din România Mare.

Și cum această faptă ne pare prea săracă,
Apostolii urmași grăbescu-se să-ți facă
Inaltul jurământ:

„Jurăm cu mâna dreaptă pe-o inimă
[curată.

Că vom păstra moșia cu tot ce e 'nzestrată,

Și'om pregăti vâlstare să apere pământul
Incare-'ți ai și tu, Arhanghele, mor-
[mântul" !

18 Octomvrie 1936.

Nic. Nicoară-Dobârceanu.

Cea dintâiu scrisoare a lui Gheorghe Lazăr, trimisă din Viena (Beciu) părinților săi la Avrig

Iubite tată și dorită mamă,

Iată-mă acum, după o călătorie de mai multe săptămâni prin mai multe țări, ajuns în Beciu, în satul împăratului — cum tot ziceați D-Voastră. Vă aduceți aminte când eram copil, că tot ziceam cum că peste dealul Bradului — un sat în apropiere de Avrig — nu mai este lume și că afară de țara Oltului, câtă se vede din Avrig, nu mai este nimic încolo.

Acum am văzut cu ochii atâtea țări, atâția oameni, sate și orașe, de mă dureau genele, iar când am ajuns în Beciu, mi se părea că până atunci numai cât am visat, așa mi s'a șters din minte toate lucrurile câte le-am văzut până atunci.

Dar pentru asta, să nu credeți că v'am uitat! Gândul meu este tot acolo și nu doresc alta decât să vă țină Dumnezeu pe toți, ca să ne putem întâlni într'o zi fericiți.

Să nu Vă fie jale după mine, să nu ziceți că mă aflu între streini, pentru că oamenii de pe aici sunt foarte prietenoși și veseli. Când am vorbit cu ei despre țara noastră și despre Români, s'au mirat și ei câte neamuri se mai află în țara împăratului și nu știau nici încotro bate țara Ardealului. Iar când le-am spus, că neamul nostru se trage din Italia dela Rim — de când cu Traian Impăratul și cu Dacii — s'au minunat și au început a mă pipăi să vază dacă suntem făcuți și noi ca ei și mai cu seamă, pentru ca să zică că au pus mâna pe un nepot al lui Traian.

Un om bătrân care auzise de răscoala lui Horia, când i-am spus că sunt Român, a căscat gura cu mirare, pentru că fiind nemții oameni cam urâți și văzându-mă pe mine, Avrigean voinic și ochișel mi-a răspuns:

„Bine domnișorule, eu gândeam că pela D-Voastră sunt toți mâncători de oameni, tâlhari și hoți, cu ochii cufundați și cu gura până la urechi — pentru că așa spuneau cești de pe aici, cari au fost în Ardeal să aducă știri despre oamenii lui Horia“.

Eu i-am răspuns, că Români sunt cei mai blânzi oameni din toată țara împăratului, dar când îi pui unghia în gât îi se cam lărgește și lui gura și i se încruntă ochii, — asta-i totul. Lucru firesc, Români noștri, când au văzut Comisarii sgâindu-se la ei cu sfială de o impușcătură, vor fi început a scoate limba către ei și aceștia s'au speriat, au fugit și au spus aci vedenii înfricoșate.

Le-am spus multe despre Români și țara lor, cât e de frumoasă, și că tocmai pentru asta se infuriază ei, când încearcă străinii să li-o ia.

Mai încolo, am să mă duc odată chiar la împăratul și să-i spui lucruri despre Români, de cari n'a auxit niciodată.

De aceea să nu Vă fie jale de mine, pentru că eu am venit aici, tocmai pentru ca să lucră spre ușurarea sorții noastre triste. Ba eu aș zice că, în loc să Vă supărați, să fiți dimpotrivă mândri, pentru că tocmai pe mine m'a ales Dumnezeu să fiu tâlmăci-

torul durerilor neamului Român, aici între streini.

După ce voiu isprăvi cu învățătura, mă întorc la Sibiu, *pentruca să fim iar aproape unul de altul, și mai zic nu Vă obidați, căci atunci vor veni zile mai bune de vom râde de nevoi.*

Spune-i mami că-i sărut mâinile, cari m'au îngrijit atâta vreme, când eram la școală la Sibiu și în Cluj și să tragă nădejde că am s'o cinstesc odată, purtând-o în toate zilele prin orașul Sibiu cu hiateul, *pentruca să vază lumea că vrednicia nu numai în palaturi, dar și în bordeiuri se găsește.*

Mă închin cu sănătate la toți frații și la rude, iar pe Ana trimite-ți-o chiar și acuma la școală, ca s'o putefi mărita după un om vrednic.

Rămâiu al D-Voastre de binevoitor,

Eustatie.

Notă. Am reprodus intocmai această simbolică scrisoare a lui Gheorghe Lazăr, găsită în „Viața și Opera lui Gheorghe Lazăr”, care a fost tipărită cu prilejul centenarului său, cu osteneala și contribuția intelectuală a răposatului Bogdan-Duică și cu colaborarea lui G. Popa Liseanu. E o scrisoare cu mult tâlc.

Donatorii, cari au binevoit a contribui la ridicarea bustului lui Gheorghe Lazăr, în comuna Avrig

Învățătorii județului Sibiu, Lei 20.000;

Pe lista d-lui Prof. univ. Ioan Mateiu, din Cluj: dl Vasile Sasu, Ministru al Agriculturii, Lei 9536; Primăria orașului Cluj, Lei 2500; Liga Antirevizionistă Regională Ardeal, Cluj, Lei 3000; Prefectura județului Cluj, Lei 3000; Episcopia ort. Cluj, Lei 1000; d-nii C. Lacea, I. Mateiu, Ioan Evian, Asoc. prof. Acad. Comerciale, Ionel Comșa, Eugen Beșa, Sabin Opreanu, Stefan Fabius, Dr. Eugen Nicoară, I. Oțoiu, M. Peculea, Dr. Oct. Prie, V. D. Athanasescu, toți din Cluj, fiecare câte Lei 500; Dr. Ioan Aleman, prof. univ. Lei 400, Iosif Gârbacea, Lei 1000; Dr. Laurian Gherman, Sabin Cioran, Dr. N. D. Pavel Roșca, Dumitru Hașiganu, Dr. Ioan Vescan, fiecare câte 300 Lei; Dr. Iulian A. Domșa, Lei 200; V. Jînga, Stefanovici-Szersk, Al. Dragomir, câte Lei 100; Soc. Iris și Cărmidăria orașului Cluj, fiecare câte Lei 1000; Industria Sârmei Lei 1500; dl Prof. univ. I. Mateiu, a avut bunăvoința să tipărească o broșură „Gh. Lazăr”, pagini de amintire, într'un număr de 1400 ex., cu 30 Lei broșura și cari s'au distribuit spre vânzare tot în folosul bustului, Reuniunea femeilor ort. din Avrig Lei 5000; Reuniunea Meseriașilor

români, din Avrig, Lei 3000; Primăria comunei Avrig, Lei 10.000; Corul „Astrei”, Răsunetul din Avrig Lei 1500; Consistoriul ort. rom. Sibiu, Lei 1000; Prima Ardeleană, Cluj, Lei 940; Lista Lt. Colonel Maxim Mihail, Deva, Lei 2350; Banca Românească, Sibiu, Lei 1100; Lista Inginer Crăciunaș, Sibiu, Lei 400; Sublocotenent Popențiu Gh., Brașov, Lei 410; Laurențiu Maxim, pensionar, Cluj, Lei 400; Căpitan Necșa Emil, Sibiu, Lei 650; Facultatea de Filozofie și Litere, București, Lei 3000; Cooperativa „Spiru Haret”, Sibiu, Lei 2000; Primăria capitalei București, Lei 2962; „Albina”, Sibiu, Lei 1605; Academia Teologică „Andreiană”, Sibiu, Lei 500; Locot. farm. Chialda, Craiova, Lei 400; Banca Națională, Sibiu, Lei 300; Colonel Fâlfănescu Radu, Sibiu, Lei 980; Comitetul școlar județean Sibiu, Lei 5000; Învățătorii jud. Făgăraș, Lei 6170; Liceul de fete Alba-Iulia, Lei 164; Profesor Timotei Popovici, Sibiu, Lei 200; Vasile Pop, București, Lei 1770; Liceul Comercial de băeți, Sibiu, Lei 281; Liceul Radu Negru, Făgăraș, Lei 310, Școala Normală „A. Șaguna”, Sibiu, Lei 503; Universitatea Cernăuți, Lei 1000; Școala Militară de Infanterie, Sibiu, Lei 366; Liceul de

fete „Domnița Ileana“, Lei 320; Ioan Stelu, București, Lei 2500; Universitatea Cluj, Lei 3555; Căpitan Crișan Aurel, Cămpina, Lei 400; Vlad Vasile, șef de birou, București, Lei 500; Banca Invățătorilor, Sibiu, Lei 2055; Asociația profesorilor, Sibiu, Lei 1000; Școala de Aplicație a Inf., Sibiu, Lei 4400; Liceul de fete „Regina Maria“, București, Lei 2080; Universitatea Iași, Lei 1500; Sublocotenentul Oprenea, Sibiu, Lei 200; Dr. Nicolae Dumitru, Sibiu, Lei 500; Banca Centrală, Cluj, Lei 500; Liceul „Gh. Șincai“, București, Lei 211; Maior Davideanu, Sibiu, Lei 100; General Maxim Vasile, Lei 1000; Liceul „Odobescu“, din Bistrița, Lei 110; Liceul „Sf. Andrei“, București, Lei 100; Liceul de fete, din Turda, Lei 100; Liceul de fete „Domnița Ileana“, din București, Lei 500; Liceul de băeți „Dr. Angelescu“, din București, Lei 200; Liceul de fete, Beiuș, Lei 100; Liceul „Gh. Barițiu“, Cluj, Lei 1030; Dr. I. Tatu, medic, Nocrich, Lei 299; Școala de subofițeri Inf. Botoșani, Lei 184. Mai mulți intelectuali din Avrig, Lei 410; Vasile Stoica, Ministrul României la Sofia, Lei 5000; Liceul „Spiru Haret“, București, Lei 450; Liceul „St. Iosif“, Odorheiu, Lei 100; Școala Normală de fete, Cluj, Lei 450; Școala de ofițeri de rezervă, Bacău, Lei 915; Liceul „A. Șaguna“, Brașov, Lei 179; Liceul Militar, Tg. Mureș, Lei 40; Primăria orașului Făgăraș, Lei 610; Veștemean, tipograf, Sibiu, Lei 100, General Purcariu, T. Severin, Lei 100; Regimentul 18 Dorobanți, Tg. Jiu, Lei 100; Liceul Militar, Tg. Mureș, Lei 34; Liceul „Gojdu“, Oradea, Lei 780; Școala de subofițeri, Brașov, Lei 489; Regimentul 57 Inf. Salonta, Lei 375; Reg. 92 Inf., Orăștie, Lei 355; Comitetul școlar al liceului „Gh. Lazăr“, Sibiu, Lei 15.000; Profesorii liceului „Gh. Lazăr“, Sibiu, Lei 5000; Desp. „Astra“, Sibiu, Lei 15.000; Soc. Vinicultura, Sibiu, Lei 500; Stația C. F. R., Sibiu, Lei 555; Liceul de fete „Regina Maria“, Cluj, Lei 500; Tineretul Intelectual Avrig, Lei 5000; Centrul de Instrucție al cavaleriei, Sibiu, Lei 260; Invățătorii jud. Turda, Lei 1109; Reg. 16 Călărași, Sibiu, Lei 150; Liceul „Iulia Hașdeu“, București, Lei 240; Asociația generală a Inv. din România, Lei 1000; Reg. 17 Inf., Lugoj, Lei 288; Colegiul „Sf. Sava“, București, Lei 5000; St. Popa Luca, Sibiu, Lei 100; Victor Preda, Sibiu, Lei 300; dela inv. jud. Sibiu, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 12.660; Ministerul Instrucțiunii, București, Lei 9000; Primăria Municipiului Sibiu, Lei 10.000; Asociația Invățătorilor din jud. Sibiu, Lei 6000; Restauratorii Români din Sibiu, Lei 640; Școala de apl. a Inf., Sibiu, Lei 422; Reg. 94 Inf., Orșova, Lei 940; Asociația clerului „A. Șaguna“, Sibiu, Lei 500; Reg. 4 Grăniceri Deva, Lei 285; Primăria Municipiului Timișoara, Lei 1000; Liceul „Moise Nicoară“, Arad, Lei 100; Școala de Aplicație a cavaleriei, Sibiu, Lei 650; Inspectoratul general al Jandarmeriei, București, Lei 220; „Astra“ culturală, Sibiu, Lei 10.000; Revizoratul școlar Alba-Iulia, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Școala Politehnică „Regele Carol II“, București, Lei 2960; Primăria comunală Bradu, Lei 3000; Revizoratul școlar Blaj, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Nicolae Nicoară-Dobârceanu, Sibiu, Lei 100; Mihail Berghea, București, Lei 900; Revizoratul școlar Bistrița, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Revizoratul școlar Dej, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Banca pop. „Braniștea“, Mag, Lei 50; Roman Dumitru, inv., Sadu, Lei 200; Dr. Eugen Piso, deputat. Sibiu, Lei 1000; Revizoratul școlar Brașov, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Revizoratul școlar Sighișoara, pt. broșurile „Gh. Lazăr“, Lei 2960; Universitatea București, Lei 15.300; Școala Politehnică Timișoara, Lei 1050; Direcțiunea Liceului „Libroș“, București, Lei 100.

Total: Lei 295.777'—.

Inchinarea noastră Marelui Dac înainte- mergător, Gheorghe Lazăr...

Increstări pe marginea faptei dascălești dela Avrig. — „Mult pot face puțini buni împreună“. — O zi luminată: 18 Octomvrie 1936. Tributul de jertfă și sensul faptei. — Ce spun cronicarii de azi, despre dascălimea de pe plaiurile județului Sibiu. — Aspecte dela mărețul prasnîc: binecuvântarea cerului și Duhul veacului de azi. — O înfrățire între Cruce, Carte și Spadă. — Asistența. — La umbra prapurilor. — Descoperirea sfântului chip de piatră dăltuită. — Liniște și înfiorare. — Au rostit cuvântări: Purtătorii și slujitorii Crucii, mănuiitorii de Spadă, tâlcuitorii de buchi de slovă Românească și robotarul curat la port și suflet. — Chemări de peste veac...

„Precum Hristos pe Lazăr din morți
l-a înviat
Așa tu România din somn ai deșteptat“.

Când mi s'a dat însărcinarea să descriu în slove, aici în numărul festiv al „Lucefărului“, inchinarea noastră dascălească dela Avrig — vatră adăpostitoare de moaște sfinte și tradiții daco-romane — simțeam povara sarcinei și mă întrebam cu îngrijorare: Fi-va în stare modestul meu condei să toarne din ascuțișul său tot ceiace urmașii și alții cari n'au fost prezenți la această aleasă sărbătoare trebuie să știe?..

Incurajat de căldura inimei; de neprihănită recunoștință ce trebuie să o datorăm, noi dascălii — unul fie care — marelui nostru înainte mergător, Gheorghe Lazăr; de frumoasele amintiri ce mă leagă de Avrig, în urma celui un an de dascălie pe care l-am făcut la Școala poporului din acel sat — am înfrânt orice ispită și în virtutea unui consemn cronicăresc, de a reda cu obiectivitate orice faptă care se încadrează în istoria unui popor — mă silesc după modestele putințe, — să prezint în cele de mai jos: „Increstări pe marginea faptei dascălești din Avrigul nemuritorului Gheorghe Lazăr“.

Chemări de peste veac...

La 1823 acela care a fost marele revoluționar din Epoca Renașterii Culturale, vâstarul de țărani din Avrig, răpus de boală, și-a dat sfintele lui moaște pântecului binecuvântatului mormânt din curtea Bisericii

monumentale a credinței ortodoxe din Avrig... Gheorghe Lazăr s'a dus la aceia dată de printre noi, adecă de printre cei cu care a viețuit. Doar cronicile și câte un moșneag bătrân a mai fost în stare să ne înfățișeze, sub formă de poveste — basm chiar, — figura marelui cărturar dac și gigantica lui operă culturală. Mulți — vai! — l-au uitat de abinelea; l-au uitat pe cel mai sfânt arhanghel, care a purtat sabia de foc în slujba slovei și a trezirei de conștiință națională..

Cineva însă nu l-a uitat — fiindcă nu l-a putut uita! Aceștia au fost învățătorii satelor noastre. *Cum ar fi putut apostolii să uite Hristosul lor?* Cum ar fi putut dascălii și în deosebi cei din preajma mormântului său, ca să-l uite pe acela care a fost cel dintâiu deslușitor de slovă și de știință românească? Cum?!!

Iată, pentruce dascălii nu l-au putut uita pe Gheorghe Lazăr, — pe primul dascăl dela Sf. Sava.

Chemările de peste veac erau atât de puternice; dascălii le-au înțeles; acești dascăli ai satelor de pe plaiurile județului Sibiu. Admiratori până la fanaticism față de opera marelui Arhanghel Inaintemergător — au rupt scânteii din scânteia sufletului lor, pentru a face din împreunarea lor văpaia din care a răsărit pilduitoarea faptă: *imortalizarea lui Gheorghe Lazăr într'un bust din piatră*

dăltuită — acolo în satul de naștere și vecinică odihnă...

„*Mult pot face puțini buni împreună*“... era axioma care a călăuzit pe *Ion Dragomir*, cărmaciul dăscălimii din acest județ, în momentul când chemările de peste veac băteau mai puternic, ca oricând, în sufletul dăscălimii.

Departate de orice văltoare cu substrat politic — dăscălimia județului Sibiu, încălzită de Duhul ce străbătea din cripta dela Avrig, a frânt câte o modestă părticică din salariul lor, dând-o drept „*premândă*“ pentru ceiace avea să se dăinuiească la Avrig. Erau aceste contribuții danii date din mână caldă, din suflet împăcat — așa cum dau țăraniii prescurile de grâu curat pentru sfânta Liturghie...

Cu acest prinos de danii modeste, comitetul de inițiativă, în frunte cu ctitorul faptei dela Avrig, dl *Ion Dragomir*, revizorul școlar al județului, au îndrăsnit să meargă la maestrii cioplitori de piatră, ca să le ceară, în numele dăscălimii de peste aceste plaiuri, să le împlinească dorul atât de arzător: Înălțarea bustului, în care să fie immortalizat — cu toate trăsăturile feții lui de Dac hotărât — *Gheorghe Lazăr*.

O zi luminată: 18 Octomvrie 1936.

O dimineață duminicală, cu zâmbet de soare și împăcare între Cer și Pământ... 18 Octomvrie 1936; zi de luminat prasnîc național!

Chemarea de peste veac era împlinită: La Avrig, în piața din mijlocul satului, își așteaptă descoperirea Fapta dăscălimii sibiene. Acoperit de giulgiul alb imaculat, *Gheorghe Lazăr*, sub formă de piatră dăltuită, aștepta să fie cât mai degrabă desvăluit la chip, pentru a-și mai privi — după 12 decenii — pe scumpii săi avrigeni și să privească cu recunoștință la colegii și tovarășii de luptă — la aceia cari s'au străduit să-l pună de straje aci la poalele bătrânului Negoii, ca să apere cu sabia lui de foc Carpații, pe care el i-a trecut cu sufletul încărcat de flacăra dragostei de slovă și conștiință națională.

Spre locul de închinare...

Încă din zorii pârğuții ai dimineții duminicale, de 18 Octomvrie 1936, — despărțămintele locale din satele de pe „*Valea Oltului*“ — Fecioare neadormite cu candelile pline de untdelemn — au pus în mișcare toată așezarea omenească, chemând-o la aleasa închinare dela Avrig. Am văzut duhovnici bătrâni, cu povara anilor în spate; dascăli astoiți de trudnica profesiune, pășind cu resemnare, în fruntea convoaielor, spre locul unde a fost immortalizat *Gheorghe Lazăr*... Banderiile de călăreți, carele alegorice, cu toate virtuțile satului, stârneau liniștea dimineții albe... În nu mai puțin de 2 ore, pe vatra bătrânului Avrig, s'au strâns peste 10 mii suflări omenești, din toate straturile sociale, pentru a fi de față, în clipa când s'a dat spre vedere făptura aceluia care a fost *Gheorghe Lazăr*...

Am cuprins în lumina ochiului pe numeroși cărmaci ai bisericii, ai armatei, ai școlaii, gospodarii bunurilor obștești: primari, notari, etc., apoi delegații de școlari din satele împrejmuitoare și din București, tineret de toate vârstele și robotari... „câtă frunză și iarbă“ — vrăjind ochiul spectatorului cu pitorescul lor port, atât de bine conservat.

La rugă...

Din turla bătrânei Biserici monumentale, al cărui slujitor bătrân cât veacul e părintele protopop octogenar Ioan Cîndea — se răsfrângea peste satul adâncit în sărbătoare, dangătul clopotelor simbolice, cari păreau a înălța din armonia lor irmosul învierii, chemând la rugă toată suflarea prezentă aci. Un sobor ales de preoți în frunte cu *Vlădicul Nicolae*, au oficiat slujba religioasă — Liturghia — la Biserica monumentală. Sub umbra prapurilor bătrâni și în fața Crucii mântuitoare — avrigenii și țăraniii din satele vecine gustau din plin dumnezeirea.

În fața bustului.

Dela Biserică, soborul preoților, în frunte cu I. P. S. S. Metropolitul Nicolae, urmați de mulți cărturari, intelectuali ai satelor, militari și popor — s'au îndreptat într'un ritm de mare procesiune spre piața din inima

satului, unde s'a oficiat — în fața bustului — o nouă slujbă religioasă, de către acelaș sobor de preoți: *I. P. S. S. Metropolitul Nicolae al Ardealului*; părintele protopop octogenar local *Ioan Cârdea*, *Andrei Gâlea*, asesor consistorial, *I. Prie*, preot Săcădate, *Gr. Chialda*, *Gh. Maxim*, preoți locali și *Gheorghe Tatu*, preot Sebeșul de sus.

Asistența

Din numeroasa asistență, care s'a ostenit să fie de față la aceia aleasă sărbătoare a învățătorimei sibiene, reținem, din fuga condeiului, pe următorii: general *Vasilescu Cristea*, comand. Div. de infanterie Sibiu; Colonel *Fălfănescu Radu*, *Dr. Nicolae Regman*, prefectul județului, *Dr. Eugen Piso*, deputat, *I. N. Ciolan*, deputat și președintele Asociației învățat. din Ardeal și Banat, *Ion Dragomir*, revizor școlar al județului și președintele comitetului de inițiativă pentru ridicarea bustului, *P. R. Petrescu*, inspector generalșcolar, *D. V. Ţoni*, președ. Asoc. gen. a învățătorilor din România, *I. Iencica*, inspector școlar, *I. Nisipeanu*, președ. Asoc. profesorilor secundari, *N. Popescu*, directorul Colegiului „Sf. Sava”, *Napoleon Crețu*, prof. București, *Petre Olariu*, învățător-publ. cist, fost președinte al Asoc. învățătorilor din jud. Sibiu, *Dr. Gh. Măcelar*, *Dr. A. Crețu*, *Dimitrie Gusti*, profesor, *I. Popa*, prof. Cluj, *Timotei Popovici*, profesor, *Dr. Oliver Vraciu*, *Dumitru Floașiu*, inspector școlar, *Trandafir Preda*, profesor și directorul liceului comercial, *Mihail Ranga*, directorul școlii primare din Avrig, *Vasile Chialda*, notar local, *I. Schitea*, comerciant — precum și un împunător număr de învățători, intelectuali din Sibiu, tineret școlar și adult și delegații de țărani din satele județului.

Desvelirea: Infiorare și lacrimi...

După oficierea slujbei religioase la care răspunsurile au fost date de corul învățătorilor din jud. Sibiu, sub conducerea dlui *Ion Tănase*, învăț. — *I. P. S. S. Metropolitul Nicolae al Ardealului* cu mătauz din busuioac curat a stropit cu bobi de apă sfințită fapta învățătorimei sibiene. În acelaș timp repre-

zentanții învățătorimei: dnii *P. R. Petrescu*, inspector general școlar și *Ion Dragomir*, ctitorul faptei, cu două eșarfe trei colori au tras giulgiul de pe chipul de piatră dăltuită...

Prin acest act serbarea a ajuns la apogeu... *Gheorghe Lazăr*, se arată spre vedere celor de față... așa cum ni-l imaginăm: fața brăzdată de sbuciumul unei vieți plină de luptă; cu privirea pironită spre vatra satului de unde acum un veac și jumătate a plecat, ca un Arhanghel pribeag peste munți, să ducă în Principate torța luminei și a dragostei de slovă românească... Chiar și piatra — prin incusința eruditului sculptor *Medrea* — a redat în formele și moleculele sale, figura meditativă a Dacului îngrijorat de soarta neamului său. Părul și undele bogate își rezimau creștetul pe umerii blagosloviți, purtători de desagă povarnică, odinioară încărcată cu hrisoave și tratate de inginerie, pe care le-a tălmăcit acolo într'o modestă chilie dela „Sf. Sava”.

Am văzut în clipa desvelirii bustului, cum moșnegii satului *Avrig*, covârșiți de măreția artei, îmbinată în fapta dascălimei își botezau fețele lor — trudite și călite în soarele darnic — cu mărgele de lacrimi curate, ca și gândul și vrerile lor; am mai văzut tineretul școlar cu câtă infiorare privea chipul marelui Dascăl al neamului, al cărui trecut ei îl descifrează și caută să-l afle în taina buchilor din paginile istoriei; și am mai văzut în aceia clipă pe învățătorii satelor noastre cu câtă mulțumire sufletească sorbeau rodul faptelor lor atât de pilduitoare...

Abea acum și-au putut aprecia neobosiții dascăli fructul daniei lor dată cu gând curat...

Să ascultăm viața Dacului din vorbirile omagiale

Când imnurile executate de corul învățătorilor au luat sfârșit, — asemenea unei rugi împăciuitoare între om și Dumnezeu — cârmaciul Bisericii ortodoxe a Ardealului *I. P. S. S. Metropolitul Nicolae* își începe rostirea de pe pedestalul bustului:

„Scălțați în lumina acestei frumoase zile cu soare — preamărim, azi amintirea unui mare fiu al luminei, al culturii și al rede-

șteptării naționale și a neamului nostru românesc. E bustul al cărui chip turnat în bronz s'a așezat aci în comuna lui de naștere, dar a cărui făptură măreață e adânc întipărită în inimile întregului nostru popor...

Prorocul zilelor mari...

Bărbatul acesta predestinat a fost însuflețit, în viața lui, de o nestrămutată credință în Dumnezeu, care face să biruiască *Lumina, Adevărul și Dreptatea*. Cu aceasta credință a pornit la luptă împotriva întunecului și făcându-se apostol neînfricat, *a fost în același timp prorocul zilelor mari de azi!*

La „Sf. Sava“: O vatră de lumină.

Și mai avea el încă o credință, credința mare a sufletului său, în izbânzile neamului și în posibilitățile lui de dezvoltare.

El a simțit vibrând în sufletul lui toate dorurile și aspirațiile neamului său, ținut pe atunci în robie. Pentru el acești munți, cari se văd în preajma bustului, nu erau un zid despărțitor, ci un îndemn la sbor, în care s'a desprins de aici, a trecut Carpații și așezându-se în Capitala țării — a deschis la „Sf. Sava“ o mare vatră de lumină, de unde a răspândit dragostea de cultură națională pe întreg cuprinsul Țării Românești.

Un sfat pentru dascăli...

Incheindu-și discursul — I. P. S. S. Metropolitul a spus: *Dascălii noștri de azi — ai neamului nostru desrobit — au făcut să se ridice acest chip de bronz al marelui nostru dascăl de odinioară, care a fost Gheorghe Lazăr.*

Nu le-am putea da alt sfat, decât acela de a urma pe Gheorghe Lazăr, având și ei cele două credințe: în cultură și puterea de dezvoltare a neamului românesc. În acest sens vom învinge și vom clădi cu glorie viitorul neamului. Așa să ne ajute Dumnezeu.

În numele guvernului.

Luând cuvântul în numele guvernului — dl Nicolae Regman, prefectul județului — d-sa a spus printre altele:

În numele guvernului (care din anumite motive a fost absent dela aceste sărbători.

N. R.) aduc pioasă închinare de preamărire și veșnică recunoștință eminentului cărturar și apostol al naționalismului biruitor.

Gheorghe Lazăr, a răsărit pe malul bătrânului Olt, și-a hrănit sufletul cu icoanele curate, desprinse zi de zi din mirajul munților vecini și din colinele blânde și atât de hrănitore ce adăpostesc Avrigul, covârșite de formele simple, dar cezariene ale vieții fraților săi de sânge. Nu se lasă frânt și nici ingenușiat de ideile și formele de viață ale neamurilor streine, printre cari îl poartă destinul, spre a-și clădi mărețul său suflet.

Învățăturile culese în neîntrecută râvnă și cu uimitoare pricepere în orașul împăratului cu pajură bicefală le folosește, ca să-și cristalizeze mai strălucit crezul, că neamul său de pretutindeni va putea renaște numai sprijinit de virtuțile strămoșești, cari trebuiesc reînviolate în fiecare român.

Sdrobitor de tiparnițe streine.

Gheorghe Lazăr, a reînviat prin înfăptuirile sale — de un naționalism sacru, propovăduit în umilele lăcașuri dela „Sf. Sava“ — neamul românesc.

Cu o pornire nestăvilă, pătruns de cel mai înalt ideal național, *sdrobește tiparele streine și dușmane cari încătușau și sugrumau măreața moștenire!* Hârburile acestor tipare le blestemă cu putere de duhovnic, putere primită în sfânta bisericuță din Sibiu.

Blestemul său a primit binecuvântarea cerului, căci azi ne vedem desrobiți de orice idee și formă streină și dușmană...

Profeția de pe creștetul munților...

Dar aceiași miruire cerească a primit binecuvântarea ce a rostit pe graniță, în clipa în care trecea pe la Căineni, spre Avrigul său drag și de veșnică odihnă. A fost ultimul și cel mai simbolic gest al său, când în căruța fratelui său, purtătoare de un bolnav osândit la moarte *se ridică însuflețit de neam românesc spre a se închea într'un singur trup strălucitor, însuflețit de duhul naționalismului creator.*

Apostol și învățător al neamului.

Binecuvântarea a fost ascultată de Dumnezeu, păzitor de totdeauna al destinului neamului, *căci iată neamul*, ciopârțit de urgia vremurilor, *a înviat*, ca un Făt-Frumos.

Gheorghe Lazăr — eminent fiu de țărani din Avrig — să binecuvânteze silințele noastre stăruitoare și pline de râvnă, de a fi totdeauna pe drumul cel drept clădit pe sufletul său, cu atâta trudă și jertfă. *Gheorghe Lazăr, mare apostol și învățător al neamului românesc — ne închinăm fie și deapururi te vom slăvi*“.

Cuvântarea dlui insp. general școlar P. R. Petrescu.

În numele Ministerului Instrucțiunii, luând cuvântul dl *P. R. Petrescu*, inspector general școlar d-sa a spus:

Am deosebita onoare să reprezint, înaintea monumentului ridicat lui Gheorghe Lazăr, pe ministrul instrucțiunii românești, Dr. C. Angelescu, care n'a putut participa la această sărbătoare — manifestare a conștiinței naționale — deoarece a fost reținut de ocupații la departament.

Aflarea noastră aici în fața monumentului ce urmează a fi desvelit — ne amintește de aceia

Răscruce istorică

de acum un veac și mai bine, când *Gheorghe Lazăr, din Avrig, a aprins flacăra conștiinței naționale*.

Definirea personalității lui Gheorghe Lazăr, e o sarcină foarte mare. Cu atât mai mare este sarcina de a înfățișa uriașa lui operă de trezire a energiilor culturale ale acestei țări.

În continuare d-sa face legătura între dascălimea de pe întinsul țării și marele lor înaintaș Gheorghe Lazăr. Mulțumește apoi, în numele ministerului instrucțiunii, comitetului de inițiativă și învățătorimei, de pe plaiurile județului Sibiu, pentru fapta atât de măreață prin care au eternizat figura marelui Gheorghe Lazăr.

Omagiul Armatei Române

Dl general *Vasilescu Cristea*, Comandantul Brigăzii de Infanterie, din garnizoana Sibiu, a luat cuvântul, în numele Armatei Române:

Armata aduce omagiul de recunoștință memoriei aceluia care a fost Gheorghe Lazăr, marele dascăl al neamului.

Armata este recunoscătoare, pentru că el a fost creatorul principal al oștirii românești, prin făclia culturii — și lui îi datorăm recunoștință, dacă astăzi armata este marea oștire care apără și garantează frontierele României întregite.

Gheorghe Lazăr a confirmat fericit proverbul că „*omul sfințește locul*“... Gheorghe Lazăr, ne-a dat exemplul viu, că ori unde se poate activa cu succes strălucit, dacă pornește pe drumul vocației.

Enorm de mult — putem să facem în cea mai mică slujbă, în care ne găsim și unde trebuie să rămânem până la sfârșit. Nu prin superficialități, ci prin fond sănătos și muncă stăruitoare, putem fi folositori Neamului și Patriei.

Armata — pe care Gheorghe Lazăr a iubit-o și a dorit s'o vadă mare și puternică — îi aduce astăzi omagiul de devotament și recunoștință, că sufletul său mare și nobil este mulțumit de armata visată.

Inchinarea „Astrei“ ardeleni

În numele bătrânei societăți culturale pentru literatură și cultură poporului Român, din Ardeal „Astra“ — a luat cuvântul dl *Dr. Gheorghe Preda*, vice-președintele „Astrei“, care înfățișează pe Gheorghe Lazăr, ca erou al culturii naționale, care a pregătit încheierea sufletească și teritorială a neamului.

„Astra“, prin mine — încheie dl *Dr. Gh. Preda* — se închină cu smerenie în fața chipului de bronz, care întruchipează figura celui mai mare și luminat apostol desrobitor de conștiință națională.

Omagiul de recunoștință al fraților de peste Carpați

— Cuvântul Asoc. gen. a profesorilor —

În numele Asoc. Generale a profesorilor secundari din România, a luat cuvântul dl *I. Nisipeanu*, președintele asociației care a rostit următoarea cuvântare:

Asociația generală a profesorilor secundari — prin rostul meu — aduce prinosul ei de

pioasă amintire și entuziastă slăvire marelui înaintaș — apostol al culturii, Gheorghe Lazăr.

Gheorghe Lazăr pe plan politic

Gheorghe Lazăr, când a descălicat să facă școală românească la București, a venit să croiască învățături și culturii românești un drum tot atât de izbăvitor, ca acela pe care — pe plan politic și social — l-a creiat neamului nostru, sfânta acțiune a revoluției dela 1821 a lui Tudor Vladimirescu.

Privind însă, opera lui Gheorghe Lazăr în efectele ei mari, în adâncimea ecourilor, pe care ea avea să le nască mai târziu — rolul lui atât de mare, atât de covârșitor — se proiectează și pe planul politic în modul cel mai limpede și mai precis.

Descălecător al culturii

În acțiunea de răspândirea cărții românești, prin Gheorghe Lazăr, noi vedem impulsul cel mai puternic.

El a descălicat, la noi peste falnicile creste ale Carpaților, ce ne despărteau artificial și nedrept, cu sufletul plin de ideea latinității noastre, pe care a revărsat-o din plin în sufletele noastre și ale elevilor săi din București, cari au întreținut, veșnic nestinsă făclia pe care el le-o pus-o în mână și pe care la rândul lor ei au transmis-o — depozit sacru — generațiilor următoare...

Amintire veșnică

Memoria lui va trăi pururi caldă în sufletul tuturor Românilor. Aici vor veni generații și generații de copii și tineri să-și scalde sufletul în pioasa amintire și să culeagă noi puteri sufletești, cari să asigure pentru totdeauna sufletul Unirii la care a zidit așa de temeinic și cu atâta spirit de jertfă și abnegație acest mare făuritor și deschizător de drumuri noi — izbăvitoare a vremurilor noastre.

Cuvântul dascălimei Române

Dascălimea Română de pe plaiurile României și-a rostit cuvântul de închinare, prin dl D. V. Ţoni, președintele Asociației generale a Învățătorilor.

Dându-i rostirei sale un timbru de o sonoritate clară, dar pătrunzătoare în suflete — cărmaciul dascălimei române a spus:

Recunoștința învățătorimei

Învățătorii din întreagă țara se închină, astăzi cu adâncă pietate amintirii marelui dascăl al neamului, Gheorghe Lazăr, al cărui chip immortalizat prin străduințele în deosebi a învățătorilor Sibieni în frunte cu Ion Dragomir, va exista, în fine, în satul în care a văzut întâia oră lumina zilei.

Crezul lui Lazăr...

Se închină învățătorii amintirii lui Lazăr, fiindcă de numele lui a rămas legate pentru vecie o faptă hotărâtoare în dezvoltarea culturală a neamului.

Intr'un moment când de cealaltă parte a Carpaților, în țara vecină se întinsese și tindea să devină a tot stăpânitor spiritul unei culturi streine; când par'că amorțise vrednicia strămoșească; când cenușa grea se așternuse peste focul patriotismului, el s'a coborât din Avrigul Ardealului sol al unei credințe mântuitoare: Credința în virtuțile și puterile proprii; în puterea acelei comori fără preț care este limba străbunilor. Înțeles la început numai de câțiva patrioți, un Bălăcescu, un Văcărescu, ori Golescu — înfruntând mentalitatea dominantă a vremii, că învățătura mai adâncă făcuse crezul vieții, până și Divanul domnesc — Lazăr a isbutit să-și vadă îndeplinit marele vis: Școala dela „Sft. Sava“!

La Sft. Sava vorbea prorocul...

Ce a însemnat această școală; ce rol a jucat în creiarea spiritului românesc unitar — este un lucru în deobște cunoscut. A fost această școală nu numai o instituție de serioasă învățătură, ci și una de întregire și prețuire a limbei noastre de luminat și mândru patriotism. A fost cel dintâiu templu, în care s'a oficiat în cultul limbii și patriei străbune.

Cuvântul rostit de Gheorghe Lazăr, înaintea elevilor săi dela Sf. Sava, a fost al unui apostol și proroc! Cuvântul acela

era mustrarea pentru decăderea în care ajunseseră urmașii celor cari odinioară umpluse lumea cu gloria lor; era răscolirea și aprinderea sufletelor; era chemarea poruncitoare la acțiune îndrăzneată — la sacrificiul suprem, pentru mântuirea neamului.

Lazăr și mișcarea lui Tudor

De aceia, când Tudor Vladimirescu, a ridicat steagul revoluției naționale, toți elevii lui Lazăr au alergat în rândurile eroului oltean de care însuși Lazăr se găsea legat.

De aceia ei au propovedit în tot cuprinsul țării, credințele ce el le insufla și cari trebuiau să aducă unitatea neamului.

Reîntoarcerea lui Lazăr spre satul binecuvântat

În clipa când părăsea Muntenia, când pleca să-și termine zilele în Avrigul părinților săi, era îndurerat, că anii blestemului nu s'au sfârșit. Când, ridicat în căruță, a îndreptat o binecuvântare către pământul României, Lazăr va fi avut, desigur viziunea Patriei întregite, a Patriei în care numai Românul să fie stăpân și de soarta căreia numai el să hotărască.

Anii blestemului s'au sfârșit

Astăzi anii blestemului s'au sfârșit și viața lui Lazăr a devenit o realitate. *Cu vine-se* deci, — în clipa când îi cinștim memoria și ostenele lui — *să ne legăm cu toții cei de un sânge și de-o lege, că nu ne vom abate niciodată dela datoria față de neam; că vom ține neatînse și veșnic în cinste datinile, tradițiile înaintașilor; că nu va fi muncă și nu va fi jertfă, pe care să nu le dăm pentru păstrarea patrimoniului strămoșesc.*

Legământul

... socotindu-l un comandament suprem, noi învățătorii îl facem solemn, astăzi, aici în Avrig, în fața chipului marelui premergător și ctitor de gândire și simțire Românească..., care a fost Gheorghe Lazăr, dascăl ardelean.

Cuvântul ctitorului: Ioan Dragomir

În sfârșit iată, că a sosit timpul când comitetul de inițiativă — prin rostul președintelui, dl Ion Dragomir, revizorul școlar al județului Sibiu, era chemat să povestească asistenței istoricul faptei, strădaniile, jertfele și să facă o caldă mărturisire de credință dăscălească, aici sub umbra prapurilor și sub privirea recunoscătoare a aceluși imortalizat în bronz:

Inalt Prea Sfințite, Onorată asistență,

Sărbătorim o zi de mare înălțare sufletească a neamului Românesc, și în care trebuie să accentuăm patriotismul nostru față de Țară și Rege.

Patriotismul nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. *Fără cultul trecutului — nu există iubire de țară!*

Să ne cinștim și preamărim geniile!

Solidarizarea cu trecutul nu este posibilă, fără cunoașterea lui și a oamenilor cari l-au făcut mare și strălucitor. Recunoștința ce le-o datorăm, se resfrânge și asupra neamului, din care s'a ridicat.

Oamenii mari au fost, cu drept cuvânt, considerați ca soli ai geniului național, ca trimiși ai Providenței, pentru îndeplinirea hotărârilor ei divine. Ei au luptat, au sângerat, s'au jertfit și au învins, iar când au murit înainte de a vedea cu ochii împlinirea visului, pentru care au luptat — ideile lor au prins rădăcini, în alte suflete, cari la rândul lor au luptat și au învins.

„Este bine să se vorbească despre oamenii mari“ — spune dl profesor N. Iorga.

Gheorghe Lazăr: Voevod legendar

Ce altceva înseamnă activitatea lui Gheorghe Lazăr — care ca și voevozii legendari — întemeietori de țară — acest voevod al culturii, întemeietor de școală, a trecut zidul Carpaților, ca să-și întărească neamul — decât o mișcare pedagogică educativă, cu caracter Românesc. Nu putem crea o școală a viitorului, decât sprijinindu-ne pe trecut!

Portretul marelui Dascăl

Gheorghe Lazăr era o fire independentă, adiacentă unui idealism pornit spre zări noi, revoluționare. Setea lui de libertate și după o atmosferă socială mai curată, temperamentul său plin de inițiative și gânduri de răsvrătire — toate acestea îl determinau să calce tradiția înăbușitoare a elanurilor generoase.

Pe drumul apostoliei...

Punând în picioare încălțăminte drumului lung și luând toiagul apostolesc — Lazăr lasă pământul unde s'a născut și descalcă în mijlocul fraților ingenunchiați de grecism. Aici cu puterile sale omenești și cu geniul său avea să schimbe o stare nenorocită.

Prin Gheorghe Lazăr, se verifică încă odată mai mult adevărul învățături Evangheliei, care ne spune că „*nimeni nu poate fi profet între ai săi*”.

Lazăr, ca și — odinioară — Pestalozzi își dă perfect de bine seama, că poporul trebuie ridicat, din starea tristă în care se găsea și după cum pedagogul elvețian spunea popoului său „*vreau să te ajut*“... — așa și Lazăr își exprima dorința de a ajuta pe ai săi.

„*Ajungă lacrimile Patriei, ajungă jugul robiei! Vremea este acum să se ridice din țărână semințele căzute și să-și afle dreapta izbăvire!*”

Din concepțiile lui Lazăr

Gheorghe Lazăr își dădea bine seama, că o promovare, spre bine, nu poate veni decât dela o școală cu ajutorul educației. Pentru Lazăr, școala era „izvorul tămăduirii”, iar cultura era singurul element de îmbunătățire a stării popoului.

Această cultură trebuie împărtășită în limba românească, înțeleasă de toți.

„*Scopul învățaturii este de a cunoaște pe Dumnezeu, a urma învățaturii lui pentru a umple sufletul nostru cu adevărata bunătate a virtuții*“... — spunea Lazăr.

Dogmele pedagogice ale lui Lazăr

Lazăr pune principiul naționalizării învățământului. El cere educație în limba româ-

nească și se împotrivesc trimiterii tinerilor la studii în țările streine.

Prelegerile sale erau de 2 feluri: publice și private. Dacă prelegerile private nu aveau decât 20 elevi, în schimb în timpul celor publice sala era plină de auditori.

Lazăr nu învață, ci predică un adevăr, o idee măreață și sfântă: *ideia redeșteptării naționale! De pe catedra care o transformase în amvon — Lazăr insuflă în sufletul și inimile auditorilor săi, nu o iluzie nesigură, ci o puternică siguranță în reînvierea demnității naționale.*

Doctrina lui era: „*Să facă români buni — fii devotați patriei*”.

Deschizător de drumuri

Făcând parte din cercul inițiatorilor culturali, cari aprind întâiu făclia în bezna unei epoci — având ceva în el din sufletul creatorilor de religii — activitatea sa pedagogică a provocat pretutindeni o primenire a sufletelor; a trezit conștiința națională la cultura și viața națională, închegând unitatea sufletească a tuturor Românilor.

Luminând și întărind conștiința națională la toate asalturile dinlăuntru — ne-a asigurat trăinicia stăpânirii noastre și ne-a păstrat ființa etnică.

Fiul iobașilor din Ardeal a fost ceiace trebuie să fie fiecare dascăl conștient de menirea sa: dascăl patriot, apostol biruitor și mai presus de toate pedagog național.

Mulțumirile comitetului

În continuare, dl Ion Dragomir spune: *În numele comitetului de inițiativă, pentru ridicarea bustului — mulțumesc tuturor celor cari au contribuit la ridicarea acestui semn de veșnică amintire lui Gheorghe Lazăr. Mulțumim, deasemenea tuturor cari au avut dragostea și s'au ostenit să ia parte la sărbătoarea de astăzi și îndeosebi mulțumim I. P. S. S. Mitropolitului Nicolae, autorităților civile și militare, cari, prin prezența domniilor lor, au dat toată strălucirea praznicului de astăzi și au cinstit în chip deosebit Avrigul, care își sărbătorește azi, pe unul dintre cei mai aleși fii ai săi.*

Predarea bustului în paza primarului

La sfârșit dl Ion Dragomir, predând bustul spre păstrare și bună pază a spus:

Domnule Primar, în numele subscriitorilor — Comitetul Vă oferă acest bust, în care talentatul maestru sculptor *Medrea*, a știut așa de bine să eternizeze figura marelui dascăl Gheorghe Lazăr, care s'a jertfit pentru scumpul său neam românesc.

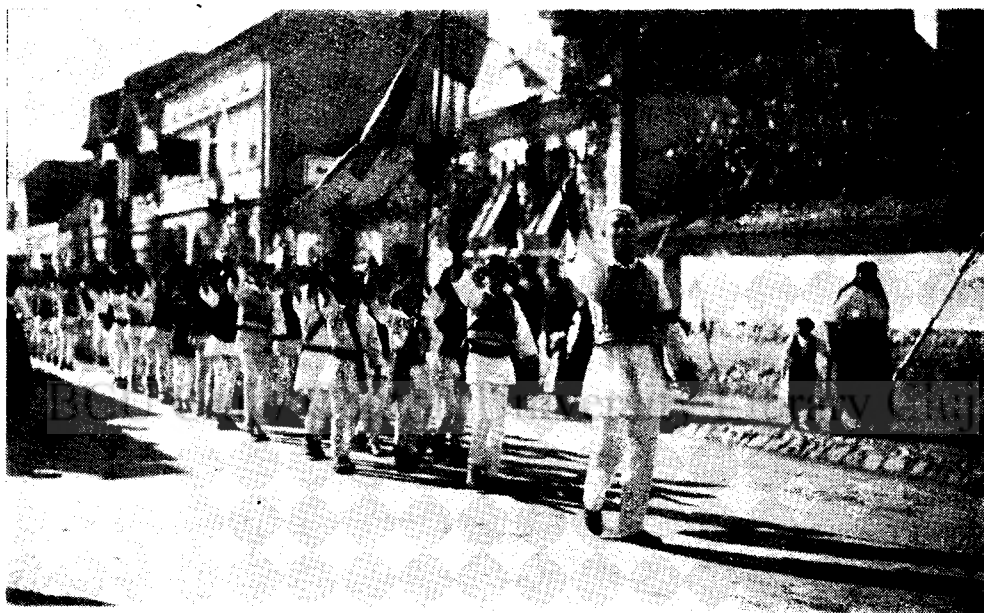
Păstrați — Domnule Primar — această operă, care nu este numai omagiul de admirație și recunoștință, *ci este o pildă stră-*

acest bust nepieritor — după cum nepieritoare ți-a fost opera ta, Gheorghe Lazăr, — își încheie dl Ion Dragomir vorbirea dsale.

Primarul satului primește bustul spre păstrare

Primarul satului Avrig, dl *Ion Vlad* — un vlăstar din familia marelui sărbătorit — luând în primire spre păstrare fapta dascălului, rostește o cuvântare, din care reținem, ca chintezență:

De multă vreme am purtat în suflet dorința de a avea întruchipată în mijlocul no-

Vederi dela serbarea de desvelire a bustului: defilarea elevilor străjeri din comuna Avrig.

lucită a datoriilor tuturor față de Neam și Tară și mărturie neclintită de chipul cum țara răsplătește vrednicia fiilor săi aleși.

Opera lui Gheorghe Lazăr, nu trebuie să fie numai un prilej de reculegere și pioasă aducere aminte, ci ea să ne fie și un îndemn spre muncă, mai ales în zilele acestea, când în preajma țării noastre, cât și în interiorul ei, se vântură idei ostile și periculoase integrității noastre etnice.

Cu fața spre bust

Pentru marea ta operă de redeșteptare națională adusă poporului prin jertfa ta — se cade a-ți aduce preamăriri, cântându-ți cântece de slavă și imortalizându-te prin

stru figura marelui învățat al neamului și fiu al comunei noastre, Gheorghe Lazăr.

Iată că în această zi măreață, cu ajutorul Celui de Sus ne-am văzut visul împlinit.

Bucuria ne este cu atât mai mare cu cât visul nostru s'a realizat în zilele de fericire ale României întregite și în zilele de glorioasă și înțeleaptă domnie a M. S. Regelui Carol II.

Preluăm spre păstrare acest dar prețios și scump inimilor noastre și ne obligăm că-l vom păstra cu sfințenie și venerație.

Corul cântă: „Răsunetul dela 48“.

Seria vorbirilor omagiale, a fost punctată de „Deșteaptă-te Române“, executat de

corul învățătorilor din jud. Sibiu. Acest irmos național a mișcat adânc inimile asistenței, care privea oarecum nedumerită spre chipul de bronz al Dacului Apostol, care părea că se coboară de pe pedestal, ca să-și caute vatra casei de naștere, de unde s'a desprins, acum un veac și jumătate, ca să pregătească bardului Mureșanu inspirațiile Răsunetului, care a desrobit conștiința națională.

Conductul etnografic, Carele alegorice, tineretul premilitar, Școalele primare, secundare, reuniunile și societățile culturale, popor „câță frunză și iarbă“

— prezintă virtuțile și comorile sale..

La orele 12^{1/2} s'a desfășurat defilarea celor peste 10 mii suflări omenești, cari se găseau prezente pe vatra satului Avrig. Intr'o disciplină care a impus nespuse de mult s'au scurs prin fața celor două tribune, așezate deoparte și alta a bustului:

Străjerii școalei primare de Stat din Avrig, cari într'un ritm vioiu salută chipul de bronz al marelui lor îndrumător. Urmează, în aceeași ordine și disciplină comuna Săcădate, cu învățătorii, poporul îmbrăcat în vechiul port — tipic văii Oltului — urmați de un car alegoric, care reprezintă... „*seceriș bogat*“; *Racovița*, cu obiceiurile din ajunul Crăciunului — „țurca“ — și un tineret plin de voie bună și vioiciune; *Sibiul*, cu străjerii, premilitarii și delegațiile de școli, în frunte cu liceul „Gheorghe Lazăr“.

Avrigul prezintă: o echipă de călăreți, care deschide conductul etnografic al satului în care se încolonează, prezentând un peisagiu cu adevărat de basme, „Reuniunea Femeilor ortodoxe“, în frunte cu veterana prezidentă dna Ana Maxim, „Reuniunea Pompierilor“, „Reuniunea Meseriașilor“ cu un car alegoric în care se prezintă spectatorilor toate breslele meșteșugărești ale satului. Tot Avrigul mai prezintă un car alegoric care reprezintă „exploatarea lemnului“. Pe o păstură de merinde, întinsă pe podeala carului alegoric, un bruş de mămligă întovărășit de binecuvântata ceapă, — povestea nădrăgarilor — crescuți în puf și alimentați cu

bunurile pământesti — cum dăinuește robotarul lângă pământul său.

În aceeași ordine, trec carele alegorice și poporul comunei *Sebeșul de sus*, cu o minunată șezătoare; *Boița*, cu peste 400 persoane — intelectuali, tineret școlar, bătrâni etc. — încadrează în convoiul ei carul alegoric, care reprezintă lucrarea șindrilei; *Bradul* cu frântul cânepii și o minunată șezătoare, unde ploștele de vin și „palincile“ de rachiu sfidau văzduhul și gâtlejul spectatorilor încălziți de dogoreala soarelui darnic; *Glâmbocă*, a venit și ea dela granița de răsărit a județului, de peste Oltul furtunatic, cu o aleasă echipă de tineret școlar și mai vârstnic, ultimii prezentând o frumoasă „șezătoare oltenească“.

A impus mult *Porcești*, care și-a adus la Avrig toate comorile și puterile de viață ale satului: „Reuniunile culturale“, Corul „Astrei“, Străjerii, Pompierii, „Șoimii Carpaților“ și un car alegoric, reprezentând: *tăbăcitul pieilor*.

Banchetul

La orele 1^{1/2} a avut loc în sala festivă a comunei Avrig un banchet, la care au luat parte o sută persoane. În cadrul acestei mese s'au rostit toasturi pentru M. S. Regele, guvernul țării, pentru dl ministru al instrucțiunii Dr. C. Angelescu, pentru dl Țoni, I. Dragomir, revizorul școlar al județului, președ. comitetului de inițiativă și pentru consiliul comunal al comunei Avrig.

În continuare, s'au citit telegramele primite dela d-nii prof. univ. I. Mateiu, Cluj; I. Aleman, Vasile Stoica, ministru plenipotențiar la Riga; V. Bologa, prof. pensionar Sibiu și *Academia Română*.

La sfârșit s'au expediat telegrame M. S. Regelui Carol II și d-lui ministru al instrucțiunii Dr. C. Angelescu.

Concursul de coruri și expoziția etnografică

Sub auspiciile Despărțământului „Astra“, din localitate, la orele 4 d. a., a avut loc în sala festivă a comunei un reușit concert de coruri, dat de către organizațiile corale

ale „Astrei”, din *Avrig, Sebeșul de jos, Sebeșul de sus, Porcești, Boița, Săcădate, etc.*

În tot timpul zilei, în saletle de învățământ ale școllei primare din Avrig, a stat deschisă expoziția etnografică cu țesături de rășoiu și cusături în motive românești, expuse de satele Avrig, Săcădate, Sebeșul de sus, Bradu, etc.

Prin aceste manifestări s'a dovedit încă-odată rodul ostanelilor depuse de dascălii satelor noastre.

prezentat celor veniți din alte colțuri de țară dovada, că „Astra” își are un rol bine definit și că știe ce vrea, ori decâteori se silește spre o lucrare.

Conductul etnografic, organizarea carelor alegorice, cari au defilat la festivitățile dela Avrig — sunt toate opera factorilor conducători ai Despărțămintelor locale.

Pentru ordinea și disciplina care a dăinuit din zorii zilei și până în noapte — cade-să a felicita pe energicii și devotații

Vederi dela serbarea de desvelire a bustului: defilarea elevilor străjeri din comuna Săcădate.

Un cuvânt pentru despărțămintele „Astrei”.

Nu putem încheia răvașul nostru — închinat serbărilor dela Avrig — fără a aminti în cadrul lui ceva și despre despărțămintele locale ale „Astrei” din satele de pe Valea Oltului. Aceste nuclee păstrătoare a tot ceia ce satul are mai de preț — începând cu portul, limba, datinile și terminând cu credințele strămoșești — și-au dat și cu prilejul serbărilor dela Avrig, tributul lor de osteneală. Puse sub conducerea neobositului medic de circumscripție, *Dr. Oliver Vraciu*, președ. Desp. Avrig al „Astrei”, ajutat și încurajat de colaboratorii săi preoții și învățătorii satului Avrig și ai satelor vecine. — Despărțămintele „Astrei”, din satele de pe Valea Oltului, au

apostoli — învățători, preoți și notari ai satului Avrig.

N'am dori să știm de câte amezi s'au lipsit și câte nopți de neodihnă au avut organizatorii acestor mărețe sărbători. Consolarea să le fie în aceia că au făcut și ei o faptă de cinstire a memoriei marelui Apostol, Proroc și Arhanghel.

Ecouri din reviste și ziare

— **Ce au scris cronicarii de azi despre fapta noastră dascălească —**

Pentru ca să dăm un tot complet asupra evenimentului cultural dela Avrig, din ziua de 18 Octomvrie 1936 și pentru ca acest număr festiv al „Luceafărului” să fie o ade-vărată cronică călăuzitoare, pentru următorii

noștri — am găsit că e bine să încreștăm în cadrul răvașului nostru câteva spicuiuri, din articolele și încreștările ce s'au făcut în diferitele organe de publicitate — înainte și după inaugurarea faptei noastre dela Avrig.

Îată :

„Universul“

În cadrul unei impresionante solemnități și după scurgerea a 113 ani dela moartea sa — s'a desvelit la Avrig, jud. Sibiu, bustul lui Gheorghe Lazăr — ctitorul școlii românești, mare apostol al redeşptării naționale.

Realizarea acestui impresionant act de recunoștință, prin ducerea la bun sfârșit a unei acțiuni de mult începută — se datorește dlui Ion Dragomir, ajutat cu toată inima de învățătorii din jud. Sibiu, cari n'au precupețit nici un sacrificiu de muncă — bănesc chiar! — pentru a vedea ridicat bustul marelui lor înainte mergător.

(Nr. 291, din 21 Oct. 1936).

„Curentul“

„Au trecut 113 ani dela moartea aceluia care: Precum Hristos pe Lazăr din morți l-a înviat așa el România din somn a deșeptat...!, dar nimeni n'a putut duce la îndeplinire hotărârea conferinței naționale, ținută la Sibiu, în anul 1865, de a ridica un monument lui Gheorghe Lazăr, în comuna sa natală Avrig.

E drept că după rășboiu, s'a format în Avrig un comitet pentru strângerea fondurilor necesare ridicării bustului, care să imortalizeze pe marele Român, dar realizarea acestui deziderat a întârziat — din motive pe care nu le știm până astăzi.

Și mai întârzia poate, dacă nu se găsea omul de hotărâre și acțiune care ajutat de un comitet înțelegător, să învingă toate greutățile și să nu cunoască o clipă oboseala, până nu va vedea ridicat bustul marelui Apostol.

Prin perseverența în acțiune a d-lui Ion Dragomir, revizor școlar al județului Sibiu, s'a desvelit la Avrig — în satul unde s'a născut și a murit uitat și părăsit de toți bustul luminătorului...

Ceiece n'au putut face generații într'un secol — au făcut câțiva oameni într'un an!

Deschizătorului de drumuri i s'a făcut dreptate la Avrig! Voalul uitării a fost ridicat!

...Învățătorii județului Sibiu — spre cinstea lor — au fost la înălțimea chemării conducătorului, pe care l-au înțeles și au rupt de câtevaori — fără nici un murmur — din puținul lor, dar au făcut — cu bucuria și mândria că pot ajuta să se termine bustul, care cu fiecare zi întârziată, era tot mai apăsător, pentru cei ce s'au născut în satul lui Gheorghe Lazăr, dar n'au putut face nimic memoriei marelui Apostol.

(Nr. 3130, din 18 Oct. 1936)

„România Nouă“

„În sfârșit... după o strădanie de aproape un deceniu, învățătorimea județului Sibiu, aduce în anul Domnului 1936, în ziua de 18 ale lunii Octomvrie, prinosul său de închinare memoriei Marelui Dascăl al Națiunii Române — Revoluționarul din epoca Renașterii culturale — care a fost Gheorghe Lazăr.

Acestui copil de țărani evlavioși — crescut la umbra sfintei cruci a bisericii monumentale care îi străjuește mormântul și vatra modestei case unde s'a născut acolo în satul Avrig dela poalele bătrânului Negoi — învățătorii județului Sibiu i-au ridicat un bust, în piața satului, pentru a rămâne pildă de recunoștință și troiță de închinare generațiilor ce se vor zămislî pe aceste locuri „din coapsa Daciei și-a Romei“...

Fapta învățătorimei sibiene care își așteaptă inaugurarea e din cele mai pilduitoare.

Sub voalul alb care acopere de prezent bustul din piața Avrigului — azi „Piața Gheorghe Lazăr“ — se ascund ostenele dascălimei de pe plaiurile acestor locuri.

Deși retribuți cu un salariu de mizerie, acești slujbași ai statului — obișnuiți cu jertfa suflească și materială — au rupt scânteii din scânteia cea mare a sufletului lor și au mai rupt din modestul lor salariu câte o părticică, pentru a aduce și ei un prinos de închinare marelui lor precursor.

Numai comitetul de inițiativă ar putea să ne talmăcească greutățile pe cari le-a întâm-

pinat în timpul din urmă, pentru strângerea fondurilor necesare ridicării bustului căci, nu trebuie uitat: *Comitetul de inițiativă a căutat să se fiină cât mai departe de vâltoarea cluburilor politice, cari voiau să supraliciteze acest gând curat.*

Așa dar, prinosul de închinare dela Avrig nu poate fi monopolizat de cluburile politice! Fapta aparține învățătorimei și numai învățătorimei!

(Nr. 223, din 17 Oct. 1936)

„Telegraful Român“

În satul său de naștere, la Avrig, în județul Sibiu, s'a desvelit Duminecă 18 Octomvrie a. c. bustul redeșteptătorului conștiinței naționale, al fostului mare dascăl de pe vremuri, Gheorghe Lazăr, căruia cu drept cuvânt i s'a înălțat semne de meritată recunoștință și în alte localități ale patriei mărite.

Inițiativa și realizarea noului act de recunoștință, admirare și pietate, prin înălțarea acestui monument „*arhidiaconului și doctorului Gheorghe Lazăr*“, se datorește Dlu revizor școlar al județului Sibiu Ion Dragomir și învățătorimei din acest județ.

(Nr. 44 din 25 Oct. 1936).

„Lumina Satelor“

Duminecă 18 Octomvrie, s'a desfășurat în frunțașă comună Avrig, din județul Sibiu, prasnîcul desvelirii bustului marelui dascăl al neamului nostru, Gheorghe Lazăr.

Acest bust a fost ridicat de dăscălimea din județul Sibiu la îndemnul harnicului și neobositului revizor școlar Ioan Dragomir.

(Nr. 43 din 25 Octomvrie 1936).

„Acțiunea“

Duminecă satul marelui dascăl Gheorghe Lazăr, a îmbrăcat haină de mare sărbătoare... Învățătorii din jud. Sibiu, în frunte cu dl Ioan Dragomir — harnicul revizor școlar — au ridicat un bust în semn de închinare celui mai vrednic fiu al Avrigului.

...Poate, în cerc prea restrâns a fost sărbătorit acest fapt, însă trebuie să spunem că el a fost simțit și ridicat le cea mai curată și înălțătoare atmosferă.

Revoluționarul Lazăr — înălțat prin fanatismul credinței și farmecul viziunei — a fost cinstit de dascălii județului Sibiu, cu toată cuviința și măreția.

Din acest prilej, trebuie să spunem aici și un cuvânt de elogiu, pentru dl *Ioan Dragomir*, președintele comitetului de inițiativă, unul din oamenii vrednici din orașul nostru, care și cu acest prilej a mărturisit, sentimentele de care este animat și munca ce o depune în domeniul realizărilor mari în județul nostru...

(Nr. 92 din 22 Octomvrie 1936).

„Foaia Poporului“

„Avrigenii — acești țărani evlavioși, strădalnici și păstrători ai virtuților daco-romane, urmași ai lui Gheorghe Lazăr — nutreau de mult timp în sufletul lor dorul de a avea eternizat în bronz, pe vatra satului chipul marelui lor arhanghel-redeșteptător al conștiinței naționale, Gheorghe Lazăr.

...Dascălii satelor noastre, cari l-au apreciat mai mult, s'au străduit să împlinească dorul arzător al avrigenilor...

Cu jertfe bănești și cu ostenele de zece ani, învățătorimea județului Sibiu, în frunte cu revizorul școlar, Ioan Dragomir, a reușit, în sfârșit să eternizeze figura lui Gheorghe Lazăr, printr'un bust, care a fost înălțat în piața din mijlocul comunei Avrig, piață, care odată cu inaugurarea bustului a primit botezul de: Piața Gheorghe Lazăr.

(Nr. 43 din 25 Octomvrie 1936).

„Dimineața“

Sub semnătura publicistului Ion Clopoșel scrie, printre altele.

...Dascălii județului Sibiu și-au văzut împlinită o veche idee, scumpă inimii lor: eternizarea marelui lor antecesor și înainte mergător într'ale culturii, Gheorghe Lazăr — în comuna natală Avrig, într'un mod cât mai potrivit gloriei lui.

Se gândeau la început la un monument măreț. Au plănuit; s'au ostenit; și-au măsurat forțele... Așa ceva nu se putea realiza, decât printr'un efort colectiv și pe lângă participația materială însemnată a autorităților

și instituțiilor centrale ale statului. Au sondat terenul și s'au convins că atari eforturi ar dura prea mult și fără certitudinea izbânzii depline. În cele din urmă, au căzut la sfat și s'au convins că prin puterile lor proprii nu pot înălța decât un bust. Ceeace e compatibil cu ce pot înfăptui în mod sigur. *Și nu este puțin lucru!* Nimeni nu poate deprecia frumoasa strădanie chiar și numai ca simbol, și ideea a reușit de minune.

Bustul lui Gheorghe Lazăr este gata și se desvăluie, grație puterilor proprii dăscălești, cu foarte puțin concurs în afara învățătorimei. Revizorul școlar *Ioan Dragomir* și colaboratorii săi, au fost tenaci și și-au atins ținta. Se pot felicita, pentru ziua de sărbătoare pe care o prilejuiesc Avrigului foștilor iobagi și întregii obște românești.

„Biruința lui Gheorghe Lazăr este biruința dăscălimei, pătrunsă de simțul datoriei față de mulțimile poporului. Ai săi l-au primit și l-au înțeles.

(Nr. 10.713, din 19 Octomvrie 1936)

Din „Pagina Învățătorului“

— (Curentul Nr. 3134. 23. X. 1936).

Sub titlul: *„Incă o pagină de vrednicie învățătoarească“*... — *Di D. V. Ţoni*, președintele Asociației generale a învățătorilor, care a luat parte personal la inaugurarea faptei dăscălești dela Avrig, încrestează la loc de cinste frumoase aprecieri la adresa învățătorimei din acest județ.

Încrăstarea D-lui D. V. Ţoni, fiind strâns legată de evenimentul căruia îi închinăm acest număr din „*Luceafărul*“ o găsim foarte potrivită rostului pe care îl urmărim, prin acest număr festiv. Încadrăm încrăstarea D-lui D. V. Ţoni, în spațiul numărului nostru festiv și din considerentul că ea cuprinde, dacă nu în întregime, cel puțin în parte câteva din ostenele depuse de învățătorimea județului Sibiu și de cârmacii ei, atât pe teren școlar cât și extrașcolar.

Din cele de mai jos se va vedea intrucât dăscălimea acestor plaiuri s'a făcut vrednică de a se socoti păstrătoare a îndemnului lăsat de Gheorghe Lazăr.

Iată ce scrie D. V. Ţoni :

„Ziua de 18 Octomvrie c..., când s'a desvelit la Avrig bustul lui Gheorghe Lazăr, într'un cadru de sărbătoare, cum rar mi-a fost dat să văd, va rămâne în amintirea miilor de participanți, ca una dintre cele mai frumoase ale vieții lor...

Și nu numai pentru aceștia, ci pentru tot românismul va rămâne o zi mare!

Cuvine-se deci, să ne îndreptăm gândul cu recunoștință, către cei cărora li se datorește.

Atât în acțiunea pentru ridicarea monumentului, cât și în alcătuirea și executarea programului de serbări, cu prilejul desvelirii lui — meritul, aproape în întregime, revine învățătorilor. Revizorul școlar *Ioan Dragomir* — *conducător destoinic și cu autoritate* — împreună cu învățătorii sibieni, au muncit și au jerfit mai multe pentru strângerea fondurilor: o sumă de aproape 300 mii Lei.

Corul asociației învățătorilor, din Sibiu, condus de inimosul coleg I. Tănase a executat cântările dela ceremonia de sfințire a monumentului.

Expoziția de țesături naționale — la care au participat satele *Avrig, Bradu, Săcădate, Sebeșul de sus și de jos, Boița, Porcești* — expoziție bogată și artistic rânduie în localul școlii primare — a fost opera colegelor învățătoare din aceste sate.

Organizațiile tineretului străjeri, premilitari — societățile culturale, grupurile de săteni și sătence, carele alegorice — s'au înfățișat la defilare într'o ordine și într'o însuflețire impresionantă — tot sub conducerea învățătorilor și învățătoarelor.

Cele patru coruri ale „Astrei“ din despărțământul Avrig — coruri de săteni, din comunele: *Săcădate, Sebeșul de sus, Boița, Avrig* — au dat un foarte reușit concert, conduse de colegii învățători: *Bucur, Stoia, Albescu și Bucșa*.

Faptele de mai sus dovedesc, că afirmația ce am făcut, că ziua de 18 Octomvrie a fost la Avrig o zi a învățătorilor, nu cuprinde în ea nici o mică exagerare.

Am auzit de altfel, numai laude pentru munca desfășurată și sufletul pus de slujitorii

școalei primare în serviciul Patriei, din gura numeroaselor personalități de frunte, care participau la serbare: înalți clerici, ofițeri superiori, conducători ai „Astrei”, etc.

Și — țin s'o mărturisesc — mi s'a umplut inima de bucurie și m'am simțit mândru de frații mei, ca niciodată”.

*

Iată, deci, în ce lumină se înfățișează faptele dăscălimii de pe plaiurile județului Sibiu. Iată rodul jertfelor sufletești și materiale, pe care neobosita dăscălime le face zi cu zi, ceas cu ceas, clipă cu clipă, pentru desăvârșirea măreței opere de întărire a conștiinței naționale.

Ctitoria dela Avrig, inscrie un frumos capitol în istoria învățătorimii de pe aceste plaiuri. Gheorghe Lazăr poate să se odihnească deacum, cu sufletul liniștit, căci urmașii săi — apostolii de azi ai satelor îi poartă chipul său peste veacuri, eterni-

zându-i binecuvântata lui memorie, prin faptele lor de fiecare zi.

Trecătorul care își va opri ochii asupra faptei dăscălești dela Avrig — după ce se va închina cu venerație în fața marelui Proroc — se va întreba: Din ostenelele cărora te-ai înălțat tu aici Dacule nemuritor? Cari au fost aceia care și-au pus prinusul lor de jertfă, în piatra dăltuită, care intruchipează în ea mărețta ta figură de Mucenic și Arhanghel?

De undeva de departe un glas plin de sfiiciune și cucernică smerenie îi va răspunde nedumeritului călător:

E o osteneală și faptă dăscălească, la care au lucrat... „pușini buni împreună”, pentru a răspunde... chemărilor de peste veac”!

Sibiu, la Nașterea Domnului, 1936.

Nic. Nicoară-Dobârceanu.

BCU Cluj / Central University I

Invățământ - Educație

Individualitate și individualizare

de Dr. Nic. Balca.

(Urmare)

Cari sunt trăsăturile cari caracterizează atitudinea pedagogiei individualiste contemporane:

1. Cea dintâi cerință a acestei pedagogii era respectarea individualității copilului în procesul educativ. Acest lucru înseamnă că educatorul să nu încerce să formeze pe copil după idealuri, cari nu și-ar avea justificarea în felul de a fi, în individualitatea copilului. Apoi, atât alegerea materiei de învățământ, cât și metoda de predare să fie conforme gradului de dezvoltare al copilului. Copilul să fie lăsat să crească și să se desvolte după legile lui proprii. Ritmul evolutiv al copilului prescrie forma lucrului educativ.

2. În ceea ce privește organizarea școalei se caută să se observe cât mai mult acest principiu al individualizării învățământului. Așa de exemplu în Germania constituția prevede, că primirea copiilor în școală să nu

se facă după considerații sociale sau economice, ci după aptitudinile acestora.

3. De asemenea cercetarea aptitudinilor și a predispozițiilor în vederea profesiunii joacă un mare rol în preocupările pedagogiei moderne. Școala poate să fie în această privință de mare ajutor institutelor psihotehnice. Învățătorul însă trebuie să cunoască bine realitatea sufletească a elevilor.

4. De mare importanță mai sunt apoi din acest punct de vedere și alte probleme de natură psihologică-pedagogică și anume:

a) Cercetarea talentului și a diferitelor aptitudini;

b) Cercetări din punctul de vedere al psihologiei diferențiale, ca psihografie, variație, comparație și corelația dintre elevi. Tot aici se va mai cerceta și diferențele sexuale.

5. Tendințe individualiste se mai pot observa apoi și în ceea ce privește reformele

pedagogice contemporane. Școala muncii, Școala națională „Heimat Schule” se fundamentează pe principiul individualizării. Tot asemenea și pedagogia personalității.¹⁾

4. Cercetarea individualității.

Încercarea de a face din cunoașterea individualității o știință a fost făcută mai de mult. Dar necesitatea unei cunoașteri științifice a omului, n'a fost niciodată mai recunoscută ca astăzi. Educatorul trebuie să caute în toate felurile și cu toate mijloacele, pe cari psihologia și știința i le pune la îndemână, să pătrundă în misterul sufletului și al ființei omenești. De aceea va fi necesar ca noi să cunoaștem toate metodele cu ajutorul cărora putem cerceta ființa omenească.

A. Observația

a) Observația întâmplătoare.

Noi putem observa întâmplător fenomenele fizice, cari însoțesc procesele sufletești ca: expresia feței, felul de vorbire, atitudinea în fața lumii sensibile, felul de lucru al individului etc. Dar mai trebuie să știm că observația psihologică asupra unui alt individ este posibilă numai pe baza a două presupuneri: a) fizicul este ceva simptomatic pentru psihic și b) coordonarea simptomatică este ceva general, adică toți oamenii reacționează la aceleași impresii cu aceiași formă de expresie. Acest lucru e foarte greu de afirmat din cauză că prin noțiunea de simptom nu se înțelege ceva precis. Deși impresia din afară găsește un ecou în suflet, nu putem enunța o lege generală din cauză că sufletul e mereu în schimbare. Așa de exemplu plăcerea pe care am simțit-o eri în fața unei opere de artă e cu totul alta astăzi.

O altă problemă este apoi dacă coordonarea simptomatică poate fi generalizată, așa că și la ceilalți oameni să putem trage concluzii dela expresia fizică la atitudinea psihică? Dar de câte ori nu ne convingem în activitatea noastră pedagogică, că o față nevinovată înșeală? De aceea concluzia trasă din analogia observației noastre proprii și

observația unei persoane străine nu este sigură.

Afară de această metodă de cercetare a individualității — pe care am putea-o numi metoda analogiei — care se bazează pe un procedeu logic, mai există o metodă alogică, intuitivă (Einfühlung). Grație posibilității pe care o avem de a ne trăi într'o altă persoană noi nu putem să simțim, să cunoaștem și să judecăm o altă persoană. Această posibilitate ne-o dă mai ales dragostea. Dar tocmai pentru că aceasta metodă se bazează pe sentiment ne face de cele mai multe ori să ne înșelăm în concluziile pe cari le tragem.

Dar greutăți pe cari le mai întâmpină observația noastră se mai ivesc și din partea persoanei pe care o observăm. În clipa în care o persoană se simte observată atitudinea ei se schimbă complect. Rezultatele cele mai fericite le obținem atunci când școlarul nu știe că-l observăm: în curtea școlii, pe stradă și în excursii. Greutatea mai stă apoi și în faptul că elevul simțind că e observat, tinde să-și ascundă interiorul sufletului. Deși se spune că în epoca copilăriei copilul e sincer și deschis ne putem convinge în multe cazuri de contrariul.

b) *Observația intenționată*: fișe de observație.

Observația întâmplătoare nu e așa de importantă pentru cunoașterea individualității, pentru că ea depinde de întâmplare. Ea mai prezintă apoi și scăderea că rezultatele obținute pot fi ușor uitate și că la schimbarea învățătorului elevul rămâne mereu necunoscut. De aceea învățătorul trebuie să facă și observații ordonate și intenționate.

În ceea ce privește aceste încercări de a observa pe elev intenționat și după anumite reguli — caracteristică școlară, listă individuală, fișă școlară, fișă personală — ele se fac da aproape 80 de ani. Așa de exemplu Herbart a fost cel dintâi pedagog, care a făcut observații și cercetări ordonate asupra individualității. Apoi Stoy¹⁾ și Ziller²⁾ au

¹⁾ Bildner, Karl Volkmar, Stoy und das päd. Universitätsseminar, Langensalza, 1886, p. 20.

²⁾ Ziller, Materialien zur speziellen Pädagogik, Dresden 1886.

¹⁾ Reprezentanții acestei pedagogii sunt: Spranger, Litt, Hönigsalt, Johnsen, Bauch, Iohnas Cohn.

întocmit chiar și fișe personale ale elevilor. Dăm aici fișa personală întocmită de Stoy:

1. Exteriorul în cece privește hainele, curățenia, atitudinea, privirea.

2. Iubirea adevărului, cinstea.

3. Purtarea față de părinți, învățător; purtarea față de conșcolari și prieteni.

4. Aptitudini, interes, ocupații, joc, învățământ.

5. Punctualitate, lucrări, cărți, caiete.

6. Felul cum petrece timpul în afară de școală.

7. Gânduri asupra viitoarei ocupații.

8. Propuneri în privința îndreptării greșelilor.

Demn de observat este în special punctul 7 al acestei fișe de observație, întrucât el reprezintă rădăcina istorică a așa-zisei „Berufsberatungsbogen“.

Importanța mare pentru educație și-o datoresc aceste fișe de observație așa-zisei „Hilfsschule“¹⁾. Fiecare școală de ajutor de acestea lucrează cu fișe de observație. Natural nu e locul aici, ca să arătăm numărul și felul fișelor de observație moderne²⁾, dar totuși voim să arătăm câteva forme de fișe școlare cu scopuri pedagogice.

a) Schemă psihologică. Aceasta schemă cuprinde o seamă de proprietăți a dispozițiilor în formă schematică și după categorii psihologice scrise în formă de întrebare, dacă exista sau nu cât și gradul acestora. Schema psihologică are o valoare mare în special pentru cercetarea diferendelor psihologice dintre elevi;

b) Fișe școlare de observație. În aceste fișe se înregistrează observații, păreri și ju-

decăți făcute asupra elevilor. Faptul că fișele acestea se întrebuințează aproape în toate școlile din Germania dovedește că ele aduc servicii neprețuite educatorului.

c) Caracteristica psihologică structurală a elevului. Cu ajutorul acestei caracteristici căutăm să cunoaștem nu suma aptitudinilor, ci structura personalității elevului. În această privință ne găsim abia la începutul cercetărilor psihologiei structurale³⁾.

d) Arătarea câtorva trăsături ființiale ale elevului, cari pot fi de mare valoare în cece privește cunoașterea acestuia.

Idealul ar fi ca educatorul să aibă o fișă pentru fiecare elev. Dar ținem să spunem că acest ideal nu poate fi realizat din cauza claselor prea multe. E un lucru imposibil de a pretinde unui învățător cu 50 de elevi în clasă să conducă o fișă pentru fiecare elev. Singurul lucru posibil rămâne ca învățătorul să se desăvârșească cât mai mult în metoda observației. De aceea să-și aleagă câțiva elevi din clasă pe cari să-i observe după normele de mai sus.

Literatură: Afară de lucrările amintite mai sunt următoarele: F. Giese, *Psychische Normen für Grund. Schule und Berufsberatung*, 1920. D. Lipmann, *Psychologische Schulbeobachtungen*, 1920. W. R. Schulte, *Die Rolle des Beobachtungsbogens bei der Auslese der Begabten. Zeitschrift für Kinderforschung*, Bd. 27. 1922.

Urmează „Metoda anchetă“ și „Metoda psihografică“.

1) „Hilfsschule“ sunt în Germania școli pentru copii puțin dotați, dar cari totuși pot să învețe. În Prusia sunt astăzi 571 de asemenea școli.

2) Amintim aici: M. Markow, *Der Beobachtungsbogen*, Beiheft 18 der *Zeitschrift für Angew. Psychologie*, 1919, p. 48. F. Veigl, *Begründung und Entwurf eines Erziehungsbogens*. 8. Jahrb. d. Vereins für Christl. Erziehungsvesens, 1917, p. 77. Eckard und Schüssler, *Anleitung zum Beobachtungsbogen der Frankfurter Schulbehörden*, *Zeitsch. f. exp. Pädag.* 1920.

3) Vezi H. v. Bracken, *Persönlichenverfassung auf Grund von Persönlichkeitsbeschreibung*, Langensalza, 1925. Plaut, *Die Psychologie der produktiven Persönlichkeit*, Leipzig 1928.

Literatură

Din vremuri uitate

(Urmare).

Inarmat cu cereri și adevăruri, întărit cu semnături și peceți afumate în flacăra lumânărilor de seară, dascălul porni pe drumul altor meleaguri, să stoarcă aprobări, planuri și devize necesare dărmării și construirii din nou a școlii, pe când ea era demult moloz. Se înțelege, — fără de-a mai fi lipsă s'o amintesc, — că pe lângă documentele din buzunare, s'a mai aprovizionat și c'o traistă plinuță, până 'n vârf cu de-ale gurii. Și cum atunci nu căutau oamenii atâtea forme de-a te împiedeca să faci fapta bună, ca astăzi, ci se cântărea intențiunea și pornirea spre rău sau bine, Tăcutu se întoarse după trei zile cu rezultat foarte bun, spre mai marea bucurie a părintelui Căruntu. Ba, ca pupăză pe colac, mai aduse și o danie de una mie coroane, — nu în numerar, ci un act, — ajutor la edificarea școlii, din partea Prea Veneratului Consistor. Mulțumirea și împăcarea sufletească a popii, — așa-i spuneau oamenii ei între ei, — l'a copleșit atât de mult, că nici n'a știut ce face, când a pus cepul butoiașului din fundul pivniței, păstrat pentru alte ocazii, cari s'ar fi putut ivi la casa omului bătrân.

Licitația de edificare s'a ținut chiar la fața locului, în curtea școlii, într'o frumoasă după amiază de Dumineca. Norocul a căzut pe un anteprenor sas, din localitate, care pe lângă meseria de zidar mai ținea și o dugheană cu beături și alte mărunțișuri.

Condițiunile scrise erau: anteprenorul va presta munca de specialitate, iar poporul, susținătorul școlii, va contribui cu materialul necesar, cu cărăușiile și salahoria de lipsă.

Printre punctele contractului, părțile au mai icuit, verbal numai și două aldămașuri, cinstiri, din partea anteprenorului: unul, atunci, la încheierea învoielii și al doilea la „colaudare” adică la terminarea lucrării. Cea dintâi „omeneală”, s'a petrecut chiar în Dumineca licitației și nu se putea sfârși fără un început de ceartă, care era să se termine prost de tot. Urmarea a fost, că cel mai înflăcărat

adept al școlii, s'a jurat pe nevestă, pe copii și ochii din cap, că nu va pune o mână la ridicarea edificiului proiectat. Și s'a ținut de cuvânt, încăpăținatul. Cum vedeți, cerul școlii noi nu se arăta prea senin, spre bucuria celor ce sperau aceasta desbinare.

Cum lucrarea avea să se facă, aproape în regie proprie, părintele și învățătorul și-au împărțit rolurile: unul să supravegheze lucrarea și se rânduiască oamenii cu carul și mâinile la lucru, după strada și numărul caselor, ca nici unul să nu scape de la datorie, dar nici ca alții să robotească prea mult. Unii aveau să transporte cărămidă dela o depărtare de vre-o 5—6 kilometri. Varul, cimentul, lemnăria, ferăria și nisipul se aduceau dela oraș, cale de 8—9 kilometri. Cei săraci, fără vite, aveau să robotească cu mâinile și anume la stinsul varului, săpatul fundamentelor, urcarea cărămizilor și-a tencuielii pe schele.

Acest oficiu l'a luat învățătorul, ca mai tânăr și ușurel, având să colinde satul de două ori pe zi: în zorii dimineții, până ce n'au strecheat oamenii de-acasă și odată seara, pe 'noptate, când îi putea stârni dela masă sau chiar din culcușuri.

Slujba asta era o meserie ingrată, dar și periculoasă. Cum vara era în toi și lucrul câmpului tot mai înțepit, bieții săteni nu știau în spre care brazdă s'alerge și nu le mai ajungeau picioarele și mâinile de ocupați ce erau. Dar dascălul Tăcutu nu-i slăbea din călcăie. La început a luat-o jandarmerește, cu severitate: „iți este rândul, „*musai să mergi*”, dar repede i s'au încurcat ițele, încât pe-aci, pe-aci era să fie fugărit din sat. Atunci, a schimbat zicala: „fiecare om când vrea și când poate, numai să-și facă zilele”. Dar în felul acesta, oamenii nu mai puteau niciodată, așa că în câte-o zi mai făcea părintele și învățătorul pe salahorii.

Acum nu mai era întrebarea pe la ce număr de casă s'a ajuns cu rândul, ci că cine a rămas cu zilele nefăcute? De aceea

învățătorul trebuia să cutreere satul de-alungul și de-a latul, să culeagă pe cei cu prestația în restanță.

Colindul acesta de fiecare zi, nu mergea așa neted ca cel din ajunul Crăciunului, cu gustări și voie bună, ci mai mult cu porți încuiate și injurături aruncate ca la ușa cortului. Inzadar încerca Tăcutu cu gluma: „iar mi s'a făcut dor de D-ta, nene Gheorghe;” că uneori i se răspundea cu câte-o 'ncrunțatură din care oricine pricepea, că-i mai bine a porni, decât a stăruii.

Dacă și mătușa Floroai, cea mai evlavioasă femeie din sat încă s'a spovedit într'o zi „vai, domnișorule, ce om fain ai fost până nu te-ai făcut juguțu' satului!... Acum te-o urât satu' ca pe dracu"... vă puteți închipui ce părere și-o fi făcut Mogândoiu, care numai odată 'n an la Paști, călca pragul bisericei.

Tot Floroai, urcând odată schelele cu două cărămizi în poală, a spus-o, pe șleau, lui Tăcutu: „prea năcăjești oamenii, ca să-ți faci D-tale palate. Te-ai fi putut mulțami și cu școala ia veche, cum s'au mulțamit atâția până la D-ta”...

Tăcutu, pe a cărei față începuse oboseala ași întinde obrânzarul de ciară, simți ghiontul până în străfundul sufletului și fără să se cugete, a scăpat blăstăm: „mătușeo, dacă crezi, că pentru mine mă trudesesc să ridicăm aceasta școală, iată rog pe Dumnezeu, să ne țină în viață pe amândoi, dar eu să nu am norocul de-a locui și învăța în ea”... Și chiar așa a fost.

În vremea aceasta, să nu credeți, că părintele Căruntu se odihnea, culcat pe rozele unei bătrâneți liniștite. Bietul om își târa povara anilor îndemnând, stăruind și urcând ciubere cu var pe urcușul schelelor.

Ca probă de adevăr și dreptate, conștiința l'a silit pe Tăcutu să numere odată, așa la întâmplare, cărămizile dintr'un car, în care trebuiau să fie 250 bucăți, dar s'au găsit nici mai mult nici mai puțin decât 215. Deci o lipsă de 35 bucăți la car. Așa nu se mai putea lăsa transportatul cărămizilor pe cîntea vnzătorului și-a cărăușilor de corvoadă. Trebuia un controlor. Și cine putea îndeplini aceasta slujbă mai bine decât Tăcutu? Și Tăcutu, ca să fie mai sigur, că nu greșește la numărătoare a trecut printre palmele lui

toată cărămida, — vre-o cinci zeci de mii, — adică a numărat-o pipăindu-o. În multe zile părintele Căruntu și învățătorul Tăcutu erau singurii salahori, oamenii fiind ocupați cu lucrările câmpului, cari nu sufereau amănare. Lumea se obicinuisese cu salahoritul popii și-al dascălului, că nu i se mai înroșa obrazul de rușine, ba spunea deseori deschis: „las' să lucre, că n'au altă treabă”.

Învățătorului i se făcuseră palmele rani de aspreala cărămizilor și trebui să-și oblojească mâinile 'n sdrențe și cârpe. Părintele a răgușit de multa vorbă ce trebuia să cheltuiască, din zori până 'n seară, îndemnând lumea la lucru, alungând pe pitulanți din locuri dosite, capacitând pe neînțelegători, sfătuind pe îndărătnici, îndrumând pe măestri. Sărmanii, — popă și dascăl, — seara cădeau de pe picioare, de oboșiți ce erau. La acestea se mai adunau gândurile, grijile cele multe, atențiile de tot minutul.

Când Mogoșoia — cea mai săracă văduvă a satului își făcea ziua de lucru, a zis și ea, către Tăcutu exact ca Floroai: „vai domnișorule, cât necaz ai pus pe capul oamenilor, ca să-ți faci D-tale palate. Te-ai fi putut mulțami și cu școala ia veche, cum s'au mulțamit atâția dascăli”...

Lui Tăcutu, care simțea ghimpele osteneții, al gândurilor și-alergărilor de tot soiul, așa că abia-și mai putea purta șubredul trup, i-au căzut vorbele văduvei sărace și bătrâne ca un ascuțit de cuțit în inimă. Și mai mult ca o ușurare de sine a aruncat vorba grea, tare, ca să-l audă cât mai mulți: „mătușeo, dacă credeți, că mă gândesc la binele și mulțămirea mea, când ridicăm această școală, apoi, iată, rog pe bunul Dumnezeu, să ne ajute, ca s'o isprăvim și să trăim cu toții, dar eu să n'am noroc de-a rămânea în ea”. Când a rostit acest blăstăm, ochii lui Tăcutu se odihneau pe crucea cerului, iar palmele-i erau strânse una într'alta ca pentru rugăciune.

Baba Mogoșoia s'a speriat, auzind acest cuvânt greu, că era să cadă de pe schelă jos. Și-a cerut iertare dela Tăcutu. Acesta a iertat-o, știind că prin gura babei a vorbit satul, mai mult de jumătate.

Dar dorința învățătorului s'a împlinit, chiar așa, cum n'au crezut oamenii din Cucurigu.

Petrea Dascălul.

Oameni și fapte

Impresii din excursia prin Moldova, Basarabia, Bucovina și Maramureș

(22 VI—7 VII 1936)

(Urmare)

„Sunt o parte din ceiace am văzut”.
John Lubock.

La ora 9 fix, sirena suflă, puntea se reține ca și odgoanele, iar vasul se deslipește încet de chei. Este momentul emoționant. În sfârșit, plutim! Cât suntem de mândrii și fericiți și cât vă compătimim pe Dvs., cei dela Sibiu că n'aveți norocul nostru. Acum vasul face o acoladă și se îndreaptă pe Dunăre în jos (aici vă sunt dator un amănunt; vasele fluviale nu pot ancora decât în contra curentului apei). Unii din noi — mai precis unele — duceau frica „răului de mare”, dar Dunărea este așa de liniștită că nici nu simțim că mergem.

Peste puțin timp trecem prin fața docurilor Galaților, pline de cherestea de brad. O mulțime de vase străine încarcă.

Vasul taie maiestos apa care se împrăștie în lături în valuri mari. Priveliștea este încântătoare. Înaintea noastră Dunărea largă și leneșă, în dreapta munții Măcinului, miniatură pentru copii (zicem noi cei crescuți la umbra Carpaților). Pe covertă se fredonează „Pe frumoasa Dunăre albastră” a lui Strauss, iar câteva perechi dansează. Dl Boicean, actorul nostru principal, din „Se face ziuă”, este în mare vervă. Râdem cu toții din toată inima. Suntem așa de fericiți, că am vrea ca aceste clipe să nu se mai sfârșească. Din stânga intră în Dunăre o apă canalizată, e Prutul. Pe la 10 suntem la Reni unde acostăm. Se dau jos călători și bagaje, apoi plecăm. În drum întâlnim vase străine, mai ales grecești, cari urcă.

Aproape de bifurcarea Dunării în Chilie și Sf. Gheorghe, sirena cu un sunet strident ne trezește din visuri. Se produce panică printre pasageri, până la explicațiile ce ni se dau; vasul avea un defect la roata din stânga. Intr'o jumătate de oră se repară și plecăm. Pe unele locuri sunt puse geaman-

duri roșii (un fel de baloane roșii cari plutesc pe apă) cari indică locuri periculoase pentru navigat. Sunt bancuri de nisip. Într-o întâlnire în drum vasul Giurgiu care ne salută. O luăm apoi pe Sf. Gheorghe ca să ne oprim la Isaccea, unde lăsăm poșta și pasagerii. Ne întoarcem apoi și intrăm pe Chilia.

Ca din senin vine o ploaie care ne silește să intrăm în restaurant jos. E ora 12^{1/2}. Tocmai bine. Deși suntem aprovizionați cu de-ale mâncării din Galați. Totuși preferăm a lua masa aci și pentru că e destul de eștin (borș cu nisetru 12 Lei și pui cu mazăre 15 Lei) apoi mai este și radio, care ne distrează. Și apoi așa e de frumos să privești prin acele rotunde ferestre, jocul valurilor! Se apropie Ismailul. Suntem chemați pe covertă ca să cântăm mulțimii din port. Suntem aplaudați cu multă căldură, apoi plecăm. Am intrat de mult în deltă, regiunea cea mai originală a țării, care atrage așa de mulți străini. Chilia trimite în toate părțile brațe de apă care înconjoară sute de ostrovuri, cu stufăriș și sălcii pletoase, cu bălți, paseri multicolore, cu fauna și flora inedită a deltei. Acestea în dreapta, pentru că în stânga se vede sărăcăciosul pământ basarabean.

Regretăm că nu putem face un popas pentru a vedea locurile mai de aproape. Din loc în loc se văd lipoveni cu lotcile la pescuit.

Pe covertă se discută, joacă table, flirtează...

În apropierea Chiliei noi, brațele — vre-o patru — se împreună, iar Chilia ia aspectul unui lac mare. Brațele însăși sunt largi și ne mirăm de unde atâta amar de apă. Un minut apăs de soare ne atrage privirile înapoi. Dela o vreme perdelele cenușii ale nopții au început a se lăsa peste pământul obosit. Noi înșine ne resimțim de cele 12 ore de plutire.

De departe observăm o lumină mică; este farul dela Vâlcov unde ajungem la ora 9 seara. La debarcader suntem primiți de oficialitatea orașului și de o mulțime de curioși. Suntem duși la o grădină din apropiere, frumos gătită cu verdețuri și steaguri tricolore, unde ni se servește o minunată masă pescărească. Copiii de lipoveni ne îmbie cu fotografiile din Vâlcov, pe cari le scriem — cu o legitimă mândrie — acasă și la cunoscuți.

Vâlcovul este un oraș de pescari așezat aproape de vărsarea Chiliei în Mare. Așezat pe o mulțime de brațe mici ale Dunării, Vâlcovul este o mică Veneție românească, întrucât canalele țin loc de străzi. Populația, în cea mai mare parte lipoveni, se ocupă cu pescuitul (nisetru, morun, păstrungă, icre...). După vre-o câteva vizite pe cari le-am făcut am constatat că sunt foarte bine situați. După explicațiile pe cari mi le-a dat simpaticul coleg din localitate, am văzut că lipovenii câștigă uneori 50—100 mii Lei pe an.

M'a minunat mult credința pentru cele sfinte. Acești pravoslavnici, urmași ai lui Petre și Andrei, au în casa mare, în colțul dinspre răsărit, un mic altar, unde sub icoana Maicii Domnului, patroana pescarilor, arde o candelă în continuu. Aci se adună în fiecare seară toți membrii familiei și în genunchi, se roagă...

Plecăm apoi spre canale, îmbiați de „lazzaroni” cari numai că nu ne trag de mână să ne urcăm în barca lor. Alunecând pe canale în această noapte poetică, fără să vrem îngănăm cântecele: „Barca pe valuri”, „Lopătarii” și „Marinarii voioși” așa ca să fim în notă. Trecem pe sub poduri înalte, pe sub sălcii pletoase, călăuziți de lumina discretă a unui felinar și ajungem până la biserica Sf. Gheorghe, de unde ne întoarcem la vapor.

Câțiva mai întârzie ca să serbeze cum se cuvine, nelegiuirea ce s'a făcut prin „Tăerea capului Sf. Ioan Botezătorul”. Se zice că a fost o adevărată sărbătoare, unde printre altele „învârtita” a făcut legământ cu „căzaceasca” că nu se vor mai despărți nici odată. Iar ca legământul să fie veșnic a fost stropit cu vin. Dimineața a fost un mic incident

pentru felul neprotocolar în care a fost primită delegația.

La ora 4 dim. sirena suflă, se dau ordine scurte, iar vaporul se deslipește de țarm, ca să-și facă, cursa înapoi spre Galați. Vâlcovenii — deși era ora 4 — ne petrec cu voie bună.

Dela Ismail se urcă niște excursioniști teologi. Conducătorii lor își exprimă regretul de-a nu le fi făcut onoarea unei vizite și a unui concert, că ne primeau cu toată inima. Intre timp fiind timp frumos luăm câteva fotografii.

Deși nu e permis, urc cu câteva fete la puntea de comandă. Ofițerul de serviciu ne dă explicații în legătură cu aparatele de viteză de pe extremități, despre timonă, navigație... Așa e lumea, cu fete frumoase poți intra și'n rai (era să zic iad).

La ora 5^{1/2}, după 13^{1/2} ore de plutire suntem la Galați, deși am fi vrut ca această splendidă excursie să nu se mai sfârșească.

Dimineața la 6^{1/2} plecăm cu trenul spre Bacău, prin Buzău. La Barboși am ghinionul unui accident stupid, ale carui urmări le-am simțit dureros în tot timpul excursiei și chiar după aceia.

La ora 5 suntem la Bacău unde ni se face o primire entuziastă. De departe se vede peronul gării înțesat de lume. Elevii școlilor în costume naționale. Muzica militară cântă. Suntem încredințați la un moment dat că această mulțime așteaptă vre-o persoană simandicoasă. Suntem curioși și noi să vedem cine e. Numai când vagoanele noastre sunt intenționat oprite înaintea peronului și suntem aclamați, vedem cu surprindere, că noi suntem ținta acestei manifestații. Suntem întâmpinați cu flori și discursuri. Ni se spun cuvinte calde și măgulitoare. Au ieșit întru întâmpinare, autoritățile civile și militare ale orașului, cât și colegii noștri cu elevii lor. Au venit o mulțime de colegi chiar din județ. Sunt clipe de emoții pe cari nu le vom uita nici odată. Simțim aci pe meleagurile moldovene, inima caldă, deschisă și ospitalieră a românului; aici în Moldova mai mult ca în altă parte a țării. Iată de ce această înălțătoare primire ne va stăruii multă vreme în

sufletele noastre ca o frumoasă și neuitată amintire.

Dela gară suntem conduși cu autobusele, cari ne așteaptă în fața gării, la școala normală de fete, unde ni se servește o reconfortantă ciocolată, de către simpaticele eleve ale școlii, în costume naționale.

De aci plecăm să vizităm orașul. Bacăul e un oraș mare și frumos. Are însă o scădere: e plin de jidani. Pe strada principală — strada Domnească — care este foarte lungă, din sutele de negustori de pe această arteră, numai doi sunt români.

Unii din noi vizitează renumita fabrică de hârtie Letea cu instalații mari și moderne, dar care fiind cam departe de oraș, face ca onorații vizitatori să se resimtă de cei 10 km. de drum. Tot aci e și biserica Sf. Ion, zidită de Ștefan cel Mare.

Pela ora 7, ni se servește o masă care dă prilej de vervă oficialilor. Este cazul să amintim aci verva plină de duh a unui simpatic preot-autor, al cărui nume ne scapă. Pe la nouă de abia putem să ne smulgem din mijlocul acestei intime înfrățiri. Sala de concert este tixită până la refuz. Ne silim să fim la înălțimea primirei și izbutim în mare măsură. De altfel se vede aceasta și de pe fețele și aplauzele cari nu mai conțenesc. A făcut mare impresie și frumoasele noastre costume săliștenești.

După concert, trecem la o grădină din apropiere, unde ne mai răcorim și unde — în fața unui public numeros și curios — jucăm câteva jocuri ardelenesti.

În dimineața următoare la 7^{1/2} plecăm spre Piatra Neamț. La gară au venit spre întâmpinare: Primarul orașului, revizorul și corpul didactic să ne salute. Suntem măguliți și le cântăm. Se cuvine să spunem aci un cuvânt special de laudă pentru dl Șef al gării, care a fost foarte serviabil, punându-ne personalul ceferist la dispoziție și chiar manevrând în așa fel să ne scutească din oboseală. I-am făcut și dânsului o manifestație de simpatie.

Plecăm apoi spre unul din cele mai frumoase și mai înălțătoare județe ale țării, spre județul Neamț, cuib al românismului.

Ion Albescu.

Poșta Redacției.

Mai multora: Articolele trimise se vor publica pe rând. Avem material bogat și bun. Cum vedeți Nr. 9 și 10 au fost destinate unor aniversări, pe cari învătătorimea sibiană nu putea să nu le immortalizeze, cel puțin în acest fel. Cu numărul viitor vom începe a publica din articolele, cari așteaptă, unele mai demult, iar altele mai de curând.

Dlui I. T. în S... Primit și al doilea. Cu mulțumită. Vor apare pe rând.

Vitrinele firmei

Carol Breitenstein

Sibiu, Piața Regele Ferdinand 17

orientează despre ultimele noutăți de modă și prețurile cele mai ieftine ale zilei.

Este deci în interesul publicului a privi aceste vitrine și a vizita magazinul.

Furnizorul învățătorilor!

Hans Schuster

Sibiu, Piața Regele Ferdinand 19

Furnizorul învățătorilor

Mare asortiment în tot felul de stofe moderne pentru domni și doamne.

Calități superioare. - Prețuri de concurență.

Colaboratori:

I. Simionescu, Gh. Preda, Z. Sandu, Petre R. Petrescu, Lucian Bologa, Al. Dima, Gh. Maior, Dr. Nicolae D., P. N. Apolzan, I. Delu, I. Dragomir, I. Dopp, Mina Grădinaru, S. Florea, M. Faur, St. Potcoavă, Pavel Popescu, I. Tatu, N. Bunescu, D. Tipuriță, D. Guranu, N. C. Verzescu, S. Dragoman, A. Calculator.

Comitetul de conducere al revistei:

I. N. Ciolan, Petru Olariu, Miron Bibu, Nicolae Martin, I. Tănase, S. Banciu, S. Dragoman, N. Hanzu.

Comitetul Asociației:

I. N. Ciolan, președinte; Petru Olariu, v.-președinte; Miron Bibu, secretar; Ioan Tănase, casier; Maria Petrescu, Nicolae Iordan, S. Dragoman, Nicolae Martin, Bogdan Ene.

Comisia cenzorilor:

N. Verzescu, Șt. Cornea, N. Boiceanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamente:

Pentru învățători, preoți, notari, primari, studenți
și săteni pe timp de un an se plătește suma de Lei 150.—
Pentru comitetele școlare, primării, oficii paro-
hiale, bănci populare și cooperative pe un an „ 250.—
Abonamente de onoare pe un an „ 500.—

Abonamentele se pot face în orice
timp al anului, trimițându-se fiecărui
nou abonat, revista pe anul întreg.

Costul abonamentului se va trimite înainte la adresa:
Administrația revistei „LUCEAFĂRUL“, str. Gh. Lazăr 21, Sibiu.

Numărul viitor apare în Ianuarie 1937.